

CASE-Doradcy Sp. z o.o.

Subsydiowanie wydobycia węgla kamiennego i brunatnego w Polsce

w latach 2010 – 2013

(wersja końcowa)

Przygotował zespół pod kierownictwem

dr Andrzeja Cylwika

we współpracy z Kancelarią Prawną

Elżanowski, Cherka & Wąsowski

Konsultant: Monika Grom

biegły rewident 11 224

Warszawa, 26 maja 2014 r.

1. Wprowadzenie i charakterystyka ogólna przedmiotu badań	2
1.1 Charakterystyka ilościowa dostępnych złóż kopalin w Polsce	4
1.2 Krytyczna analiza zasobów węgla w Polsce – możliwości wydobywcze do 2050	11
2. Analiza prawna subsydiowania sektora wydobycia węgla kamiennego w Polsce w latach 2010 - 2013.....	17
2.1. Przegląd aktów prawa unijnego tworzących podstawy do subsydiowania wydobycia węgla kamiennego i brunatnego w latach 2010 – 2013.	19
2.2 Przegląd aktów prawa krajowego tworzących podstawy do subsydiowania wydobycia węgla kamiennego i brunatnego w latach 2010 – 2013.	26
2.3 Przegląd programów operacyjnych przewidujących możliwość subsydiowania wydobycia węgla kamiennego i brunatnego w latach 2010 – 2013.....	43
3. Analiza źródeł dofinansowania sektora górnictwa węglowego w Polsce.....	49
3.1 Zestawienie przeanalizowanych źródeł informacji oraz zakresu subsydiowania.....	49
3.2 Wyniki analiz ekonomicznych dotyczących subsydiowania sektora węgla kamiennego i brunatnego w Polsce w latach 2010 – 2013	57
4. Podsumowanie	66
5. Załączniki.....	70

1. Wprowadzenie i charakterystyka ogólna przedmiotu badań

Od wielu lat Polski model energetyczny opiera się głównie na wytwarzaniu energii elektrycznej i ciepłej z wykorzystaniem spalania paliw kopalnych tj. węgla kamiennego i brunatnego oraz gazu ziemnego. Nadal są one dominującymi nośnikami pierwotnymi energii w finalnym miksie energetycznym, chociaż zgodnie z polityką klimatyczno-energetyczną Unii Europejskiej, Polska do roku 2020 ma osiągnąć 15% udział wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych¹. Zakłada się, że przyniesie to dodatkowe korzyści w postaci m.in. dywersyfikacji źródeł pochodzenia energii elektrycznej, pozytywnych efektów środowiskowych spowodowanych ograniczeniem emisji szkodliwych gazów cieplarnianych jak również zwiększenia efektywności energetycznej dzięki rozwojowi lokalnych źródeł wytwórczych energii.

Obecna sytuacja sektora energetycznego w kontekście rosnącej konieczności wykorzystania odnawialnych zasobów energii przedstawia się w sposób zróżnicowany. Poddając analizie trendy obserwowane w ostatnich latach, należy stwierdzić obniżenie wsparcia energetyki odnawialnej. Stan ten jest uwarunkowany znaczącym spadkiem wartości świadectw pochodzenia energii ze źródeł odnawialnych notowanych na Towarowej Giełdzie Energii, która obecnie wynosi ok 190 zł/MWh². Stanowi to dużą obniżkę (ok 36%) w stosunku do wartości świadectw pochodzenia z roku 2011, która oscylowała w granicach 280 – 290 zł/MWh³. Wartym zaznaczenia jest również fakt wystąpienia w 2013 roku dużej nadpodaży świadectw pochodzenia na rynku energii, co doprowadziło w skrajnym przypadku do obniżenia ich cen do wartości zbliżonej nawet do 120 zł /MWh⁴. Sytuacja ta została spowodowana źle funkcjonującym systemem wsparcia dla sektora. Obecnie wprowadzone zmiany, w zatwierdzonej 8 kwietnia b.r. Ustawy o odnawialnych źródłach energii, teoretycznie mają zapobiegać ponownemu wystąpieniu zjawiska nadpodaży poprzez m.in. organizowanie aukcji na wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych jak i konwencjonalnych . System ten został jednak ukierunkowany głównie na zapewnienie odbiorcy końcowemu maksymalnie konkurencyjnych cen energii.

Widocznie niska rentowność lub nawet problematyczna opłacalność nowych inwestycji energetycznych oraz konieczność utrzymania określonego udziału produkcji energii ze źródeł odnawialnych uzależniają rozwój energetyki od udzielanego jej wsparcia finansowego. Należy jednak stwierdzić, iż obecnie wszystkie sektory energetyki, zarówno odnawialnej jak i konwencjonalnej, posiłkują się subsydiami z różnych źródeł pochodzenia.

¹ Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, Ministerstwo Gospodarki 2010, str. 18

² Cena praw majątkowych z dnia 29.04.2014 na podstawie danych TGE (<http://wyniki.tge.pl/wyniki/rpm/>)

³ Cena praw majątkowych z dnia 29.04.2014 na podstawie danych TGE (<http://wyniki.tge.pl/wyniki/rpm/>)

⁴ Cena praw majątkowych z dnia 29.04.2014 na podstawie danych TGE (<http://wyniki.tge.pl/wyniki/rpm/>)

Górnictwo nadal jest znaczącą składową gospodarki polskiej głównie z powodu możliwości ograniczania importu tradycyjnych nośników energii pierwotnej. W ostatnich latach sektor ten przeszedł wiele zmian i restrukturyzacji spowodowanych m.in. transformacją gospodarczą po zmianie ustroju politycznego, która wymusiła konieczność dostosowania go do standardów panujących w gospodarce wolnorynkowej a następnie w Unii Europejskiej. Wszystkie te wymagania wywołały potrzebę wdrożenia systemów wsparcia sektora górnictwa, co z kolei umożliwiło stałe funkcjonowanie i utrzymanie wydobycia węgla niezbędnego dla zaspokojenia energetycznych potrzeb kraju. Wsparcie to nie jest jednoznacznie i wystarczająco przejrzyste z powodu istnienia dużej liczby jego form i programów (źródeł finansowania). O ile wartość całkowitego wsparcia udzielanego energetyce odnawialnej jest stosunkowo łatwa do ustalenia, ponieważ dane dotyczące wartości wsparcia i wartości świadectw pochodzenia są udostępniane przez Urząd Regulacji Energetyki, to w sektorze wydobycia węgla kamiennego i brunatnego wartość rozdysponowanych subsydiów i źródła ich pochodzenia są zróżnicowane. Odpowiednio można wyszczególnić programy wsparcia dla górnictwa, które przydzielają środki z budżetu państwa, programów operacyjnych UE oraz programy funkcjonujące na szczeblu regionalnym. Prowadzi to niekiedy nawet do kontrowersji dotyczącej finalnej wartości wszystkich przydzielonych funduszy.

Niniejsze opracowanie zawiera przegląd i analizę zidentyfikowanych systemów wsparcia dla sektora górnictwa węgla kamiennego i brunatnego w Polsce w latach 2010 – 2013 z podziałem na środki krajowe i zagraniczne, których wykorzystanie następuje zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym. Przeprowadzona w opracowaniu analiza dotyczy:

- przeglądu aktów normatywnych tworzących podstawy do subsydiowania,
- analizy budżetów (krajowego i regionalnego) oraz podatków,
- analizy programów unijnych i funduszy krajowych oraz regionalnych, w szczególności w województwach i gminach górniczych.

Wyniki analiz powinny umożliwić określenie całkowitych wartości i środków przydzielanych w ramach subsydiów do wydobycia węgla w Polsce.

1.1 Charakterystyka ilościowa dostępnych złóż kopalin w Polsce

W celu przedstawienia krótkiej charakterystyki złóż kopalin w Polsce autorzy posłużyli się danymi udostępnianymi przez Państwowy Instytut Geologiczny⁵.

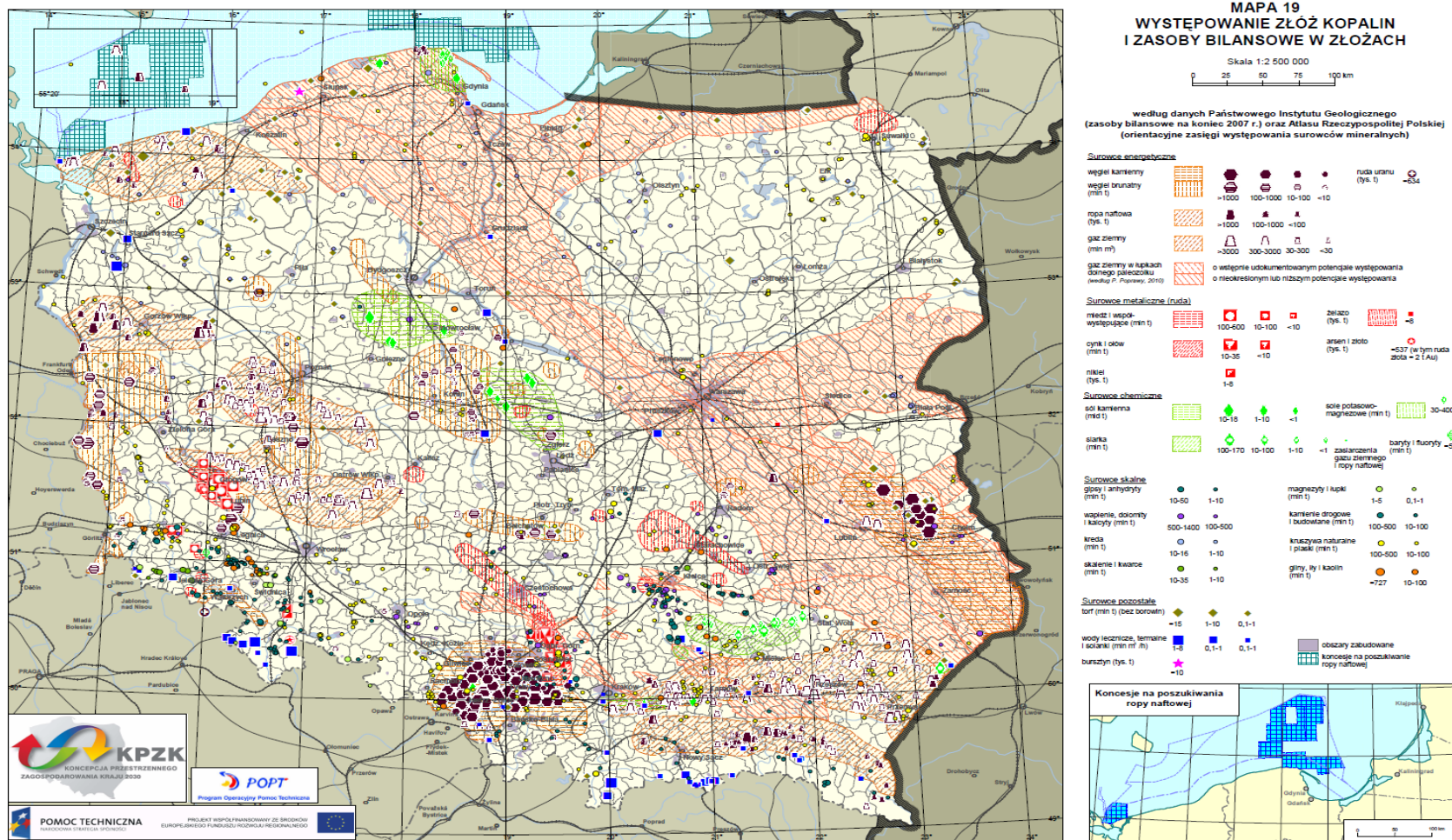
Obecnie w Polsce można wskazać cztery województwa, na obszarze których są umiejscowione największe zasoby paliw stałych polskiego sektora górnictwa, a są to odpowiednio: Śląskie, Dolnośląskie, Lubelskie i Łódzkie.

Szczegółową mapę obecnie eksploatowanych jak i planowanych do podjęcia eksploatacji złóż węgla kamiennego i brunatnego zamieszczono na rysunku poniżej⁶.

⁵ W opracowaniu wykorzystano opracowanie Państwowego Instytutu Geologicznego Państwowego Instytutu Badawczego, *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg. stanu na 31 XII 2012*, Warszawa 2013

⁶http://www.mir.gov.pl/rozwój_regionalny/Polityka_przestrzenna/KPZK/Aktualnosci/Documents/MAPA_19_ZLOZA_KOPALIN_230112.pdf

Rysunek 1 Występowanie złóż kopalni i zasoby bilansowe w złożach na obszarze Polski

Źródło: http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_przestrzenna/KPZK/Aktualnosci/Documents/MAPA_19_ZLOZA_KOPALIN_230112.pdf

Węgiel kamienny⁷

Najważniejsze złoża węgla kamiennego w Polsce występują na obszarze trzech największych obszarów wydobywania tj. Zagłębia Węglowych. Obecnie wydobywanie węgla kamiennego prowadzi się w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym (GZW) oraz w Lubelskim Zagłębiu Węglowym (LZW). Na obszarze Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego (DZW) znajduje się siedem złóż, których eksploatacja została zaniechana.

Górnośląskie Zagłębie Węglowe jest głównym zagłębiem węglowym Polski, eksploatującym 32 kopalnie (według stanu na 31.12.2008 r). Jego powierzchnia w granicach Polski szacowana jest na około 5 600 km². Złoża eksploatowane zajmują aktualnie około 1 106 km² (czyli około 20% powierzchni). Ilościowe zestawienie złóż rezerwowych prezentuje się w sposób następujący:

- złoża rezerwowe o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kategorii C1) zajmują około 600 km² (11 %),
- złoża rezerwowe o zasobach rozpoznanych wstępnie (kat. C2 i D) – ok. 500 km² (9 %).

Ilościowy udział złóż wyeksploatowanych lub tych, w których eksploatacja została zaniechana, wynosi ok. 800 km² (15 %). Około 23 % powierzchni (1291 km²) zajmują obszary perspektywiczne, gdzie oszacowano zasoby występujące w strefie głębokości do ok. 1250 - 1300 m. Resztę obszarów Górnośląskiego Zagłębia Węglowego klasyfikuje się jako zasoby prognostyczne oraz peryferyjne. Obecnie, 80,1 % udokumentowanych zasobów bilansowych polskich węgla kamiennych występuje w GZW.

Na obszarze Lubelskiego Zagłębia Węglowego działa jedna kopalnia – Bogdanka. Rozpoznanie LZW, a w szczególności stan poznania jego granic nie uległ zmianie i jest stosunkowo słaby. Jako przybliżoną wartość obszaru zidentyfikowanych perspektyw złożowych przyjmuje się 9100 km². Złoża udokumentowane zajmują obszar ok. 1000 km².

Obecnie czynna kopalnia węgla na obszarze LZW eksploatuje złożo o powierzchni około 77 km², co stanowi 0,8 % obszaru całego zagłębia. Złoża rezerwowe rozpoznane szczegółowo zajmują obszar ok. 300 km², a złoża rozpoznane wstępnie – ok. 600 km². Obszary prognostyczne i perspektywiczne w LZW zajmują powierzchnię 4730 km². Zasoby bilansowe węgla w LZW stanowią około 19,2 % polskich zasobów bilansowych węgla kamiennego.

⁷ Na podstawie opracowania Państwowego Instytutu Geologicznego Państwowego Instytutu Badawczego, Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg. stanu na 31 XII 2012, Warszawa 2013

W Dolnośląskim Zagłębiu Węglowym (DZW) eksploatację węgla kamiennego zakończono w 2000 r., kiedy zaniechano wydobycia z kopalni Nowa Ruda (pole Słupiec). Jako główny powód zaniechania eksploatacji złożą przedstawiano trudne warunki geologiczno-górniczne, powodujące nierentowność wydobycia. Zasoby odpowiadające parametrom zasobów bilansowych, występujące w obszarach złóż zaniechanych, zostały zaliczone do zasobów pozabilansowych, których wielkość oszacowano na około 369 mln t.

W 2011 r. na zlecenie Ministra Środowiska opracowano ekspertyzę pt. „Weryfikacja zasobów węgla kamiennego w złożach zlikwidowanych kopalń wraz z przeliczeniem ich zasobów w oparciu o obowiązujące kryteria bilansowości”, w ramach której wykonano m.in. dodatki do dokumentacji geologicznych dla 7 złóż DZW. W wyniku weryfikacji, większość dotychczasowych zasobów pozabilansowych przeklasyfikowano do zasobów bilansowych. Obecnie geologiczne zasoby bilansowe tego zagłębia wynoszą 359,72 mln t.

W związku ze specyficzną budową geologiczną oraz różnicach w rozpoznaniu geologicznym i zagospodarowaniu górnictwem, głębokość oceny perspektyw zasobowych w zagłębiach węglowych w Polsce jest zróżnicowana i wynosi:

- Dolnośląskie Zagłębie Węglowe - 1 600 m,
- Górnośląskie Zagłębie Węglowe - 1 250/1 300 - 1 500 m,
- Lubelskie Zagłębie Węglowe - 1 250 m.

Łącznie zasoby prognostyczne węgla kamiennego w Polsce (wg stanu na 31.XII.2009 r.) wynosiły 20 041,7 mln t, a zasoby perspektywiczne 31 652,7 mln t. Szczegółowy podział na zasoby w poszczególnych zagłębiach węglowych przedstawiono poniżej⁸:

- Górnośląskie Zagłębie Węglowe : zasoby prognostyczne wynosiły 9 193,4 mln t (w tym 1 081,2 mln t węgle energetyczne, a 8 112,2 mln t węgle koksowe), zasoby perspektywiczne natomiast: - w interwale głębokości 1 000-1 250 m 8 060,6 mln t (w tym 4 276,5 mln t węgle energetyczne, a 3 784,1 mln t węgle koksowe); - do głębokości 1 250/1 300 m 17 472,4 mln t (odpowiednio 14 880,3 mln t oraz 2 592,1 mln t),
- Lubelskie Zagłębie Węglowe: zasoby prognostyczne wynosiły 10 847,7 mln t, a zasoby perspektywiczne 5 887,6 mln t.,

⁸ Na podstawie opracowania Państwowego Instytutu Geologicznego Państwowego Instytutu Badawczego, Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg. stanu na 31 XII 2012, Warszawa 2013

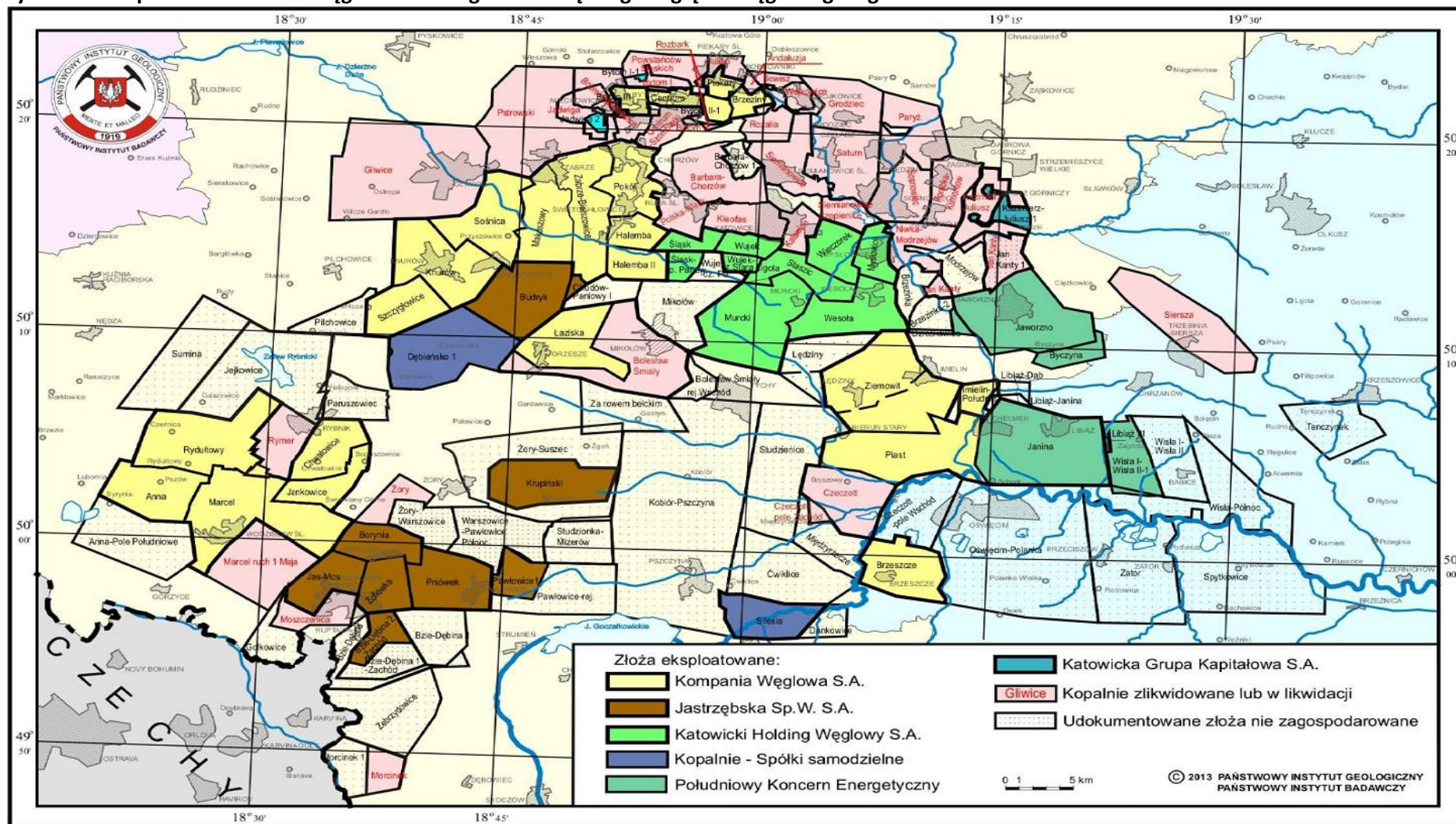
- Dolnośląskie Zagłębie Węglowe: za zasoby prognostyczne uznać można tylko zasoby o wielkości 0,39 mln t skreślonego z "Bilansu zasobów ..." złoża Heddi, za zasoby perspektywiczne zasoby w obszarach na przedłużeniu pól eksploatacyjnych kopalń rejonu Wałbrzycha i Nowej Rudy - wynoszą one 232 mln t.

Udokumentowane zasoby bilansowe złóż węgla kamiennego wg stanu na 31.12.2012 roku wynoszą 48 226 mln t⁹. Prawie ¾ zasobów to węgle energetyczne, ¼ to węgle koksujące, a inne typy węgla stanowią poniżej 2 % wszystkich zasobów węgla. Zasoby złóż zagospodarowanych stanowią obecnie 39,7 % zasobów bilansowych i wynoszą 19 131 mln t.

Na rysunku 2 zaprezentowano mapę obrazującą rozmieszczenie najważniejszych złóż węgla kamiennego w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym ze względu na jego strategiczne znaczenie dla Polskiej energetyki, co omówiono w poprzednich fragmentach tekstu.

⁹ Na podstawie opracowania Państwowego Instytutu Geologicznego Państwowego Instytutu Badawczego, *Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg. stanu na 31 XII 2012*, Warszawa 2013

Rysunek 2 Mapa rozmieszczenia węgla kamiennego Górnos Śląskiego Zagłębia Węglowego wg stanu na 31 XII 2012

Źródło: opracowania Państwowego Instytutu Geologicznego Państwowego Instytutu Badawczego, Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg. stanu na 31 XII 2012, Warszawa 2013

Węgiel brunatny¹⁰

Geologiczne zasoby bilansowe węgla brunatnych wynoszą 22 583,83 mln t, są one uznawane w całości za węgle energetyczne.

Okolo 16 % (3 690 mln t) bilansowych zasobów geologicznych złóż węgla brunatnego stanowią zasoby złóż w rowie poznańskim. Są to złoża: Czempin, Krzywina i Gostyń, których eksploatacja - ze względu na ochronę środowiska (powierzchni) i wysoką klasę bonitacyjną gruntów rolnych - może być obecnie nieuzasadniona. Geologiczne zasoby bilansowe w złożach zagospodarowanych wynoszą 1 590,76 mln t, co stanowi 7 % ogółu geologicznych zasobów bilansowych. Obecnie węgiel brunatny z tych złóż jest eksploatowany w 5 kopalniach: Bełchatów, Turów, Adamów, Konin i Sieniawa.

Zasoby przemysłowe węgla brunatnego wg stanu na koniec 2012 r. wynosiły 1 219,12 mln t i były to zasoby złóż zagospodarowanych. W 2012 r. zasoby przemysłowe były mniejsze o 67,91 mln t, głównie z powodu wydobycia.

Wydobycie w 2012 r. wyniosło 64 297 tys. t i okazało się większe o 1 408 tys. t, niż w roku 2011, co stanowi około 2 % ubiegłorocznego wydobycia. Niewielką ilość wydobycia stanowią zasoby pozabilansowe.

Struktura ilościowa wydobycia węgla brunatnego w Polsce w roku 2012 przedstawia się w sposób następujący:

- Bełchatów-pole Bełchatów (29,19 mln t) – największe zagospodarowane w Polsce złożo, stanowi ono 45 % wydobycia krajowego,
- Bełchatów-pole Szczerców (10,97 mln t), co stanowi 17 % wydobycia krajowego.
- Wydobycie ze złóż: Turów (10,34 mln t) stanowi około 16 %,
- Pątnów IV (6,22 mln t) stanowi 10 % wydobycia krajowego,
- Drzewce (3,18 mln t) stanowi 5 % wydobycia krajowego,
- Adamów (2,84 mln t) stanowi 4 % wydobycia krajowego.

Pozostałe wydobycie pochodziło z innych odkrywek oraz z kopalni Sieniawa (3%). Węgiel brunatny wydobyty w 2012 r. z największych kopalń: Bełchatów, Turów, Adamów i Konin został prawie w całości odstawiony do elektrowni.

¹⁰ Na podstawie opracowania Państwowego Instytutu Geologicznego Państwowego Instytutu Badawczego, Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg. stanu na 31 XII 2012, Warszawa 2013

Postępujące od lat 90 – tych zmiany ustrojowe spowodowały sprywatyzowanie części aktywów największych spółek węglowych. Obecnie Skarb Państwa posiada 100 % udziałów w dwóch z trzech największych spółkach zajmujących się produkcją węgla kamiennego tj. Katowickim Holdingu Węglowym S.A. i Kompanii Węglowej S.A. oraz jest głównym udziałowcem w Jastrzębskiej Spółce Węglowej S.A. Ponadto wydobyciem węgla kamiennego w Polsce zajmują się również mniejsze przedsiębiorstwa, w porównaniu do wcześniej wymienionych. Są to odpowiednio: Południowy Koncern Węglowy S.A. , LW Bogdanka S.A., ZG Siltech Sp. z o.o. i PG Silesia Sp. z o.o.

Eksplorację złóż węgla brunatnego realizują PGE S.A. i PAK S.A., które wydobywają go na użytek własny w pięciu kopalniach odkrywkowych (Konin, Adamów, Bełchatów, Turów i Sieniawa), co składa się na całkowite wydobycie węgla brunatnego w Polsce.

1.2 Krytyczna analiza zasobów węgla w Polsce – możliwości wydobywcze do 2050

O skomentowanie powyższych oficjalnych informacji poprosiliśmy dr Michała Wilczyńskiego byłego Głównego Geologa Kraju (w rządzie AWS – UW). Poniżej przedstawiamy jego opinie.

Wprowadzenie

Dla oceny stanu bezpieczeństwa energetycznego kraju i ustalenia polityki energetycznej Państwa podstawowe znaczenie ma zasób wiedzy o wielkości zasobów kopalin energetycznych w złożach, zarówno rozpoznanych i udokumentowanych, jak i możliwych do odkrycia i zagospodarowania. Przytoczone powyżej wielkości zasobów geologicznych węgla kamiennego i brunatnego mogą sprawić, że bez przeprowadzenia krytycznej analizy zasobów osoby nie będące specjalistami nabiorą przekonania o „niewyczerpanym bogactwie”. Zatem staje się konieczne przypomnienie jednolitej terminologii i definicji zasobów złóż stosowanej w branży geologicznej i górniczej. Wyróżniamy dwie podstawowe klasy:

- **Zasoby prognostyczne**, które określa się na podstawie nielicznych wyrobisk lub odsłoneń naturalnych oraz danych geofizycznych pozwalających określić w przybliżeniu możliwy obszar występowania złoża oraz rodzaj i jakość kopaliny. Prawdopodobne granice złoża określa się metodą interpolacji lub ekstrapolacji. Błąd szacowania zasobów może wynosić ponad 40%.
- **Zasoby geologiczne złoża** – całkowita ilość kopaliny lub kopalin w granicach złoża.

Zasoby prognostyczne mają w dużej mierze charakter spekulatywny i w znacznym stopniu zależą od wiedzy, doświadczenia geologa i/lub zespołu geologów a dane, którymi dysponują mają charakter fragmentaryczny. Wobec tego prognozy są obarczone znacznymi błędami. Istotnym elementem wyznaczającym granice geologiczne złoża kopaliny staje się poprawne przyjęcie kryteriów

bilansowości¹¹, według których zasoby kopalin mogą być uważane za możliwe do zagospodarowania i wykorzystania w przyszłości. W krytycznej analizie zasobów kopalin, a szczególnie tak ważnych dla bezpieczeństwa energetycznego jak węgiel należy uwzględnić zmiany kryteriów bilansowości. Kryteria bilansowości powinny ulegać zmianom¹² nie tylko z powodów górniczych czy ekonomicznych, ale także z powodu rosnących wymagań ochrony środowiska, skomplikowanej budowy geologicznej czy wreszcie braku akceptacji społeczności lokalnej. Złoże kopaliny w bilansie zasobów kopalin może zatem się „pojawiać i znikać” mimo, iż fizycznie nie będą w nim dokonywały się żadne zmiany. Zjawisko to występuje wówczas, gdy na rynku surowcowym następuje istotny wzrost lub spadek cen – w pierwszym rzędzie wpływa to na rentowność wydobycia. Co szczególnie dobrze jest znane w naszym kraju w górnictwie węglowym.

Kolejnym kryterium dla oceny zasobów jest dokładność rozpoznania złoża co określają kategorie rozpoznania uzależnione od ilości i zagęszczenia wykonanych prac geologicznych. Wyróżniamy kategorie poznania złoża, od najwyższej: A, B, C – z dwiema podkategoriami C1 i C2, oraz D. W zależności od stopnia dokładności rozpoznania zasoby geologiczne złoża mogą być uznane za bilansowe lub pozabilansowe (por. rysunek poniżej).

Rysunek 3 Kategorie zasobów w zależności od stopnia dokładności rozpoznania złoża

Źródło: Opracowanie własne

Dodatkowego wyjaśnienia wymaga definicja zasobów przemysłowych i operatywnych, gdyż dla długofalowego planowania strategicznego szczególnie ważne są zmiany w obrębie zasobów

¹¹ Rozp. Min. Środowiska z dn.18 grudnia 2001, Dz.U. Nr 153,poz.1774 wraz z późniejszymi zmianami

¹² Bilans perspektywicznych zasobów kopalin Polski – wg stanu na dzień 31 XII 2009. PIG-PIB, Warszawa 2011

przemysłowych węgla, ropy i gazu. Natomiast o bieżącym i w perspektywie 10 lat **bezpieczeństwie energetycznym** decyduje przede wszystkim wystarczalność zasobów operatywnych złóż oraz stopień zagospodarowania tych złóż. **Zasoby przemysłowe** to część zasobów bilansowych złoża w granicach projektowanego obszaru górniczego lub wydzielonej części złoża przewidzianej do zagospodarowania, które mogą być przedmiotem **uzasadnionej technicznie i ekonomicznie eksploatacji** przy uwzględnieniu wymagań określonych w przepisach prawa, w tym wymagań dotyczących ochrony środowiska. **Zasoby operatywne** to część zasobów przemysłowych podlegająca wydobyciu na powierzchnię. Dla węgla, na etapie przygotowania projektu zagospodarowania złoża przyjmuje się teoretycznie współczynnik strat 0,3. Jednakże w praktyce górniczej współczynnik strat może osiągnąć 60%. Raport NIK¹³ odnotowuje poważny problem gospodarki złożami węgla kamiennego, prowadzonej przez przedsiębiorców górniczych: *Wykazywała ona niekiedy **cechy gospodarki rabunkowej***, (pokreślenie M.W). *Symptomami tego zjawiska były: niewielkie wykorzystanie zasobów, wysokie straty złożowe oraz wybiórcze eksploatowanie bardziej opłacalnych zasobów.*

Międzynarodowa Ramowa Klasyfikacja ONZ Zasobów Surowców Mineralnych i Paliw Stałych *United Nations Framework Classification of Resources/Reserves of Solid Fuels and Mineral Commodities* dzieli zasoby według trzech kryteriów¹⁴:

- atrakcyjności technicznej i ekonomicznej złoża,
- dokładności oceny warunków technicznych i ekonomicznych zagospodarowania złoża,
- stopnia geologicznego poznania złoża.

Polski system klasyfikacji zasobów nie jest w pełni kompatybilny z systemem UNFCR. W naszym systemie najślabiej wyrażony jest czynnik atrakcyjności ekonomicznej. Wprowadzenie w naszym kraju klasyfikacji UNFCR urealniłoby posiadane zasoby zwłaszcza w kategorii przemysłowe.

Węgiel kamienny

W obliczu spadającego krajowego wydobycia węgla kamiennego i rosnącego importu pytanie o realność zaspokojenia potrzeb gospodarki polskiej w perspektywie 2050 roku jest całkowicie uzasadnione. Równocześnie należy odnotować fakt, iż od 20 lat widoczny jest spadek udziału węgla kamiennego w wytwarzaniu energii. Chociaż w bilansie energetycznym Polski węgiel kamienny ma nadal pozycję dominującą to jego udział spadł z 63,9% w 1990 roku do 46% w 2010 roku. W bilansie energetycznym najbardziej dynamicznie rośnie udział ropy naftowej i jej pochodnych; z 12,6% w 1990 roku do 25,54% w 2010 roku. Rośnie także udział gazu ziemnego z 8,8% w 1990 roku do 12,35% w 2010, oraz odnawialnych źródeł energii z 1,3% do 8,03%.

¹³ Informacja o wynikach kontroli bezpieczeństwa zaopatrzenia Polski w węgiel kamienny (ze złóż krajowych), NIK, 2011.

¹⁴ Bilans perspektywicznych zasobów kopalin Polski – wg stanu na dzień 31 XII 2009. PIG-PIB, Warszawa 2011

Profesor E.J.Sobczyk,¹⁵ przeprowadza symulację wystarczalności zasobów z której wynika, że **po roku 2030 zostanie w GZW jeszcze 12 czynnych kopalń**, w których pozostanie 390 mln ton zweryfikowanych zasobów operatywnych. Kopalnie te, przy założeniu wykorzystania maksymalnych zdolności produkcyjnych szybów wydobywczych, **będą w stanie wydobyć 47 mln ton węgla rocznie**. To oznaczałoby, że bez budowy nowych kopalń, wydobywanie węgla w GZW zakończy się około 2038 roku. W latach 1990 – 2012 ubytek zasobów przemysłowych wyniósł 12 600 mln ton. W tym samym czasie wydobyto na powierzchnię 2.436,7 mln ton. Cytowany wcześniej raport NIK wskazuje, iż główną przyczyną wysokich strat (przeciętnie 60%) w eksploatowanych złożach, wobec zakładanego w projektach zagospodarowania złóż 30% jest **ścianowy system eksploatacji**. Umożliwia on w miarę rentowne wydobywanie, ale generuje wysokie straty w zasobach: *Powszechność ścianowego systemu eksploatacji odzwierciedla podstawową sprzeczność polskiego górnictwa, to jest dążenie do rentownego wydobywania kosztem niedostatecznej ochrony zasobów. Zalety tego systemu (duża produkcja, wysoka wydajność i względnie bezpieczne warunki pracy) osłabiane są wadami (generowanie wysokich strat w zasobach, związanych z formowaniem ścian wydobywczej o odpowiednio dużej powierzchni i kształcie geometrycznym). Pozostałości parcel po nadaniu im geometrycznego kształtu ścian wydobywczych, jako tzw. resztówki, zaliczane są do strat.*

O bezpieczeństwie surowcowym decyduje przede wszystkim wystarczalność zasobów operatywnych złóż oraz stopień zagospodarowania złóż. **Wystarczalność zasobów operatywnych dla węgla kamiennego w Polsce wynosi na koniec 2012 roku - 41,3 lat, dla założonych strat teoretycznych na poziomie 30%.** Lecz jak wskazuje cytowany raport NIK straty w zasobach operatywnych sięgają przeciętnie 60%. W takim przypadku wystarczalność zasobów operatywnych wyniesie 17,7 lat. Wobec tak wysokich strat w zasobach operatywnych realne wydają się być prognozy przewidujące tylko wydobywanie węgla kamiennego w GZW w 2050 roku na poziomie 28 mln ton¹⁶. Jakże zatem są możliwości pozyskania nowych zasobów przemysłowych? Dobrze to ilustruje **wskaźnik potencjału rezerw zasobowych złóż niezagospodarowanych**¹⁷.

$$\xi = a/100(1-w/100)100 \%$$

gdzie:

ξ – wskaźnik potencjału rezerw zasobowych złóż niezagospodarowanych,

a – udział zasobów przemysłowych w zasobach bilansowych złóż zagospodarowanych,

W – udział zasobów złóż zagospodarowanych w zasobach bilansowych [%],

¹⁵ Sobczyk E.J., *Zasoby węgla kamiennego w Polsce a możliwości zaspokojenia potrzeb energetyki*. Polityka Energetyczna, Tom 11, Zeszyt 1, IGSMiE PAN, Kraków 2008.

¹⁶ M.Wilczyński, *Zmierzch węgla kamiennego w Polsce*. Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2013,

¹⁷ Bilans perspektywicznych zasobów kopalni Polski – wg stanu na dzień 31 XII 2009. PIG-PIB, Warszawa 2011

Obliczony wskaźnik potencjału rezerw zasobowych złóż niezagospodarowanych w GZW wynosi 13,66 %. Dla przedziału 10 – 20 % określa się **potencjał rezerw jako bardzo mały**. Ponadto, próby zagospodarowania złóż leżących poniżej 1000 m, w ocenie NIK [op.cit], jest niecelowe z powodu wysokich nakładów inwestycyjnych, wzrastającego zagrożenia metanowego, termicznego, pożarowego i zagrożenia tąpnięciami. *Na takich głębokościach występuje też szkodliwy dla ludzi mikroklimat, który osłabia percepcję i koncentrację pracowników, a przez to powoduje spadek efektywnego wykorzystania czasu pracy i wydajności oraz potęguje ryzyko zaistnienia nieszczęśliwych wypadków, czy nawet katastrof górniczych.* Przeciwdziałanie tym zagrożeniom powoduje znaczny wzrost kosztów eksploatacji, bez zapewnienia dostatecznie bezpiecznych warunków pracy.

Jak zatem prezentuje się Lubelskie Zagłębie Węglowe zagospodarowane w niewielkim zakresie. Obliczony **wskaźnik potencjału rezerw zasobowych** złóż niezagospodarowanych LZW wynosi 35,86%. Dla przedziału 30 – 40% określa się **potencjał rezerw jako mały**.

Wobec poważnych ekonomicznych problemów spółek węglowych operujących na obszarze GZW; spadającego wydobycia, niskiego potencjału zasobowego gwarantującego rentowność wydobycia, pilną potrzebą staje się opracowanie wielokryterialnej waloryzacji złóż i obszarów prognostycznych węgla kamiennego w Polsce uwzględniającej aspekty geologiczno – zasobowe, planowania przestrzennego, środowiskowe, a co szczególnie istotne ekonomiczne, ściśle powiązane z międzynarodowym rynkiem handlu węglem. Waloryzacja ta powinna stanowić podstawę dla opracowania długofalowej polityki zabezpieczania obszarów perspektywicznych dla ich zagospodarowania w przyszłości.

Węgiel brunatny

Według „Bilansu zasobów kopalin” (stan na koniec 2012 roku), całkowite zasoby bilansowe węgla brunatnego w Polsce w 90 złożach wynoszą 22,584 mld ton. Tylko 31 złóż spośród tych złóż rozpoznano szczegółowo. Węgiel wydobywa się z 11 złóż o łącznych zasobach przemysłowych wynoszących 1,219 mld ton. Największe złoża niezagospodarowane to „Legnica” o zasobach bilansowych ponad 3,4 mld ton i „Ścinawa” o zasobach 1,766 mld ton. **Wystarczalność zasobów operacyjnych** węgla brunatnego wynosiła na koniec 2012 – 13,27 lat. W okresie ostatnich 20 lat wydobycie węgla brunatnego w Polsce spadało z 72 mln ton w 1989 r. do 57 mln ton w 2009 r., ale w 2011 r. wzrosło o 11,3% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosło 62,87 mln ton, zaś w 2012 roku osiągnęło poziom 64,3 mln ton. Tak duży wzrost wydobycia był skutkiem uruchomienia bloku 858 MW w elektrowni „Bełchatów”. Przy takim poziomie wydobycia zagospodarowane **zasoby złoża „Bełchatów” wystarczą na niespełna 20 lat¹⁸**. **Wskaźnik potencjału rezerw zasobowych węgla**

¹⁸ M.Wilczyński, *Węgiel brunatny paliwem bez przyszłości*. Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2012

brunatnego złóż niezagospodarowanych wynosi 71,27 %. Dla przedziału 60 – 80 % określa się **potencjał rezerw jako wysoki**. W przypadku węgla brunatnego wysoki wskaźnik potencjału rezerw zasobowych może wprowadzać w błąd, bowiem jego wysoka wartość nie może oznaczać automatycznie swobodnego dostępu do złóż. Największe złoża niezagospodarowane to „Legnica” o zasobach bilansowych ponad 3,4 mld ton, „Gubin-Zasieki-Brody” o zasobach 2 mld ton, oraz „Ścinawa” o zasobach 1,766 mld ton. Jednakże część złóż niezagospodarowanych może zostać trwale wykluczona z możliwości dostępu i wydobywania przez ograniczenia wynikające z zapisów związanych z ochroną środowiska (zwłaszcza sieci Natura 2000), bądź sprzeciwów lokalnych społeczności czy organizacji ekologicznych, jak i braku stosownych zapisów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Z pewnością nie będą zagospodarowane złoża: „Czempin”, „Mosina”, „Krzywlin” i „Gostyń” (o zasobach wynoszących łącznie 5,2 mld ton) ze względu na ochronę terenu, zwłaszcza na wysoką klasę bonitacyjną gruntów rolnych oraz istnienie Wielkopolskiego Parku Narodowego i licznych jezior.

Bardzo ważną, i niestety odosobnioną i pionierską pracę z zakresu waloryzacji złóż węgla brunatnego przedstawił zespół J. Kasińskiego, M. Piwocki i S. Mazurek¹⁹. Autorzy analizowali 41 złóż, których eksploatacja mogłaby być opłacalna przy powszechnie stosowanych w gospodarce kryteriach ekonomicznych. Uwzględniono także dwa inne aspekty opracowania; analiza skali konfliktu ze środowiskiem i analiza społecznego otoczenia ewentualnej inwestycji. W waloryzacji ekologicznej podstawą oceny były macierze przyczynowo-skutkowe wpływu inwestycji na środowisko. W macierzach uwzględniono czynniki oddziaływania inwestycji na środowisko (przyczyny) oraz elementy ekosystemu wrażliwe na czynniki oddziaływania (skutki). W rezultacie z powodu kolizji ze środowiskiem 12 złóż odrzucono, a 5 innych nie spełniło kryteriów analizy społecznej. W tej ostatniej grupie znalazły się złoża wskazywane w *Polityce energetycznej Polski* jako planowane do udostępnienia: „Legnica-Wschód”, „Legnica-Zachód” i wszystkie złoża rowu poznańskiego. Taka analiza wielokryterialna zasobów kopalin podstawowych a zwłaszcza mających znaczenie strategiczne dla całej gospodarki powinna być prowadzona w sposób ciągły a jej celem byłoby urealnienie geologicznych zasobów złóż dla długofalowego planowania strategicznego.

¹⁹ Kasiński J.R., Piwocki M., Mazurek S., *Waloryzacja i ranking złóż węgla brunatnego w Polsce* Prace PIG, Tom 187, Warszawa 2006

2. Analiza prawna subsydiowania sektora wydobycia węgla kamiennego w Polsce w latach 2010 - 2013²⁰

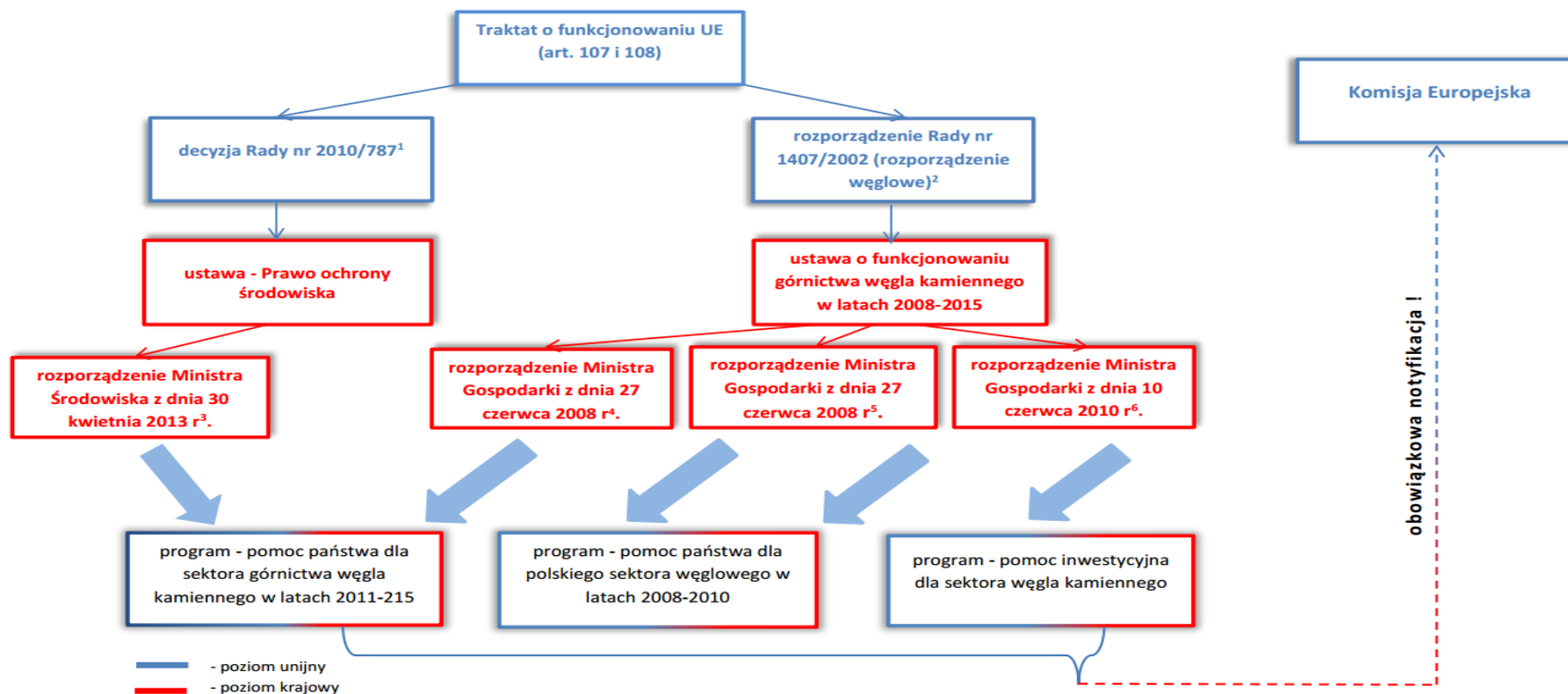
W opracowaniu przeanalizowano trzy zasadnicze płaszczyzny aktów prawnych o charakterze normatywnym i nienormatywnym, które tworzą podstawy prawne dla subsydiowania wydobycia węgla kamiennego i brunatnego, tj.:

- 1) przepisy prawa unijnego;
- 2) przepisy prawa krajowego;
- 3) przepisy regulujące zasady przyznawania środków finansowych z programów pomocowych oraz funduszy unijnych.

Na rysunku poniżej przedstawiono hierarchiczne zestawienie aktów prawa unijnego i polskiego dotyczących subsydiowania sektora węgla kamiennego i brunatnego wraz z wyszczególnieniem wzajemnych zależności.

²⁰ Rozdział 2 przygotował Zespół kierowany przez mecenas Annę Kucińską, współautorstwo: Magdalena Czuba-Wąsowska i Karolina Lorenc.

Rysunek 4 Zestawienie aktów prawa unijnego i polskiego dotyczących subsydiowania sektora węgla kamiennego i brunatnego

1. Decyzja Rady nr 2010/787 z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla.
2. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego.
3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla.
4. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego.
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie dotacji budżetowej na finansowanie zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym.
6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 10 czerwca 2010 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na dofinansowanie inwestycji początkowych.

Źródło: opracowanie własne

2.1. Przegląd aktów prawa unijnego tworzących podstawy do subsydiowania wydobycia węgla kamiennego i brunatnego w latach 2010 – 2013.

Aktami normatywnymi określającymi warunki subsydiowania wydobycia węgla w prawie stanowionym przez Unię Europejską w latach 2010 – 2013 są:

- 1) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) – w zakresie regulującym warunki udzielania pomocy publicznej,
- 2) rozporządzenie Rady 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 TWE – regulujące ogólne procedury uzyskiwania wszelkiej pomocy publicznej przez Państwa Członkowskie,
- 3) rozporządzenie Rady 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego,
- 4) decyzja Rady nr 2010/787 z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla.

Uwagi wstępne – subsydiowanie jako pomoc publiczna.

Na płaszczyźnie prawa unijnego subsydiowanie rozumiane jest jako *„wszelka pomoc udzielana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów”*. Przywołany przepis art. 107 TFUE jest definicją pomocy publicznej i stanowi, iż pomoc publiczna w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym i co do zasady jest zakazana. Zakaz ten nie jest jednak bezwzględny.

TFUE – podstawowe warunki udzielania pomocy publicznej.

Katalog działań państw członkowskich, które mogą być uznane za zgodne z rynkiem wewnętrznym i za zgodą Komisji Europejskiej wprowadzone w życie, zawiera ust. 3 art. 107 TFUE. Podkreślenia wymaga fakt, iż katalog ten nie ma charakteru zamkniętego. Na wniosek Komisji Europejskiej, Rada może podjąć decyzję o uznaniu za zgodne z rynkiem wewnętrznym także innych kategorii publicznego wsparcia. Rada może wydawać rozporządzenia zawierające szczegółowe warunki dotyczące procedur zgłaszania Komisji przypadków pomocy oraz kategorie pomocy zwolnione

z obowiązku notyfikacji. Zgodnie z art. 108 ust. 4 TFUE Komisja Europejska może przyjąć rozporządzenie zwalniające z obowiązku notyfikacji kategorie wsparcia, które Rada uznała za niewymagające notyfikacji na podstawie art. 109 TFUE. Standardowa procedura wyrażania zgody na wsparcie projektowane przez państwo członkowskie określona jest w art. 108 TFUE.

W praktyce stosowania przepisów dotyczących pomocy publicznej, w związku ze złożonością i różnorodnością poszczególnych przypadków jej udzielenia, konieczne stało się doprecyzowanie przesłanek pomocy publicznej zawartych w przepisach traktatowych. Ich interpretacja dokonywana jest w orzeczeniach Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz w unijnych aktach prawa wtórnego (dyrektywy, rozporządzenia i decyzje). Zasadniczą część regulacji dotyczącej pomocy publicznej w UE stanowią akty prawa niewiążącego, tzw. *soft law*. Są to różnego rodzaju zalecenia, wytyczne, komunikaty i kodeksy wydawane głównie przez Komisję Europejską.

Warunki udzielania pomocy publicznej w sektorze węgla.

Unijne prawo pomocy publicznej dość długo utrzymywało specjalne uregulowania w sektorze węgla. Odmienna regulacja tego sektora wynikała z faktu, że jego znaczenie z jednej strony malało (malał bowiem udział dotowanego węgla w tzw. koszyku energetycznym), a z drugiej strony był to sektor, w którym funkcjonowało wiele niekonkurencyjnych kopalń. Pierwotnie sektor węglowy objęty był regulacjami Traktatu EWWiS oraz wydanymi na jego podstawie aktami prawa wtórnego.

W związku z wygaśnięciem w 2002 roku obowiązywania Traktatu EWWiS, pomoc dla unijnego przemysłu węgla kamiennego była regulowana sektorowym instrumentem prawnym, tj. rozporządzeniem Rady (WE) nr 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 roku w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego. Rozporządzenie węglowe obowiązywało do dnia 31 grudnia 2010 roku. Obecnie, tj. od dnia 1 stycznia 2011 r. aż do końca 2027 r., obowiązuje decyzja Rady nr 2010/787 z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla. Wprowadzenie specjalnych uregulowań dla sektora węgla miało w szczególności na celu ułatwienie zamykania nierentownych kopalń. Celem wprowadzanej zmiany było znaczne zmniejszenie pomocy dla tego sektora, a także doprowadzenie do ograniczenia działalności przez jednostki nieefektywne ekonomicznie oraz zapewnienie dostępu do zasobów węgla w kontekście bezpieczeństwa dostaw.

Zakres obowiązywania regulacji sektorowej – rodzaje węgla.

Zgodnie z definicjami zawartymi we wskazanych powyżej aktach prawa unijnego, tj. w rozporządzeniu 1407/2002 oraz w decyzji Rady nr 2010/787, sektor węglowy obejmuje wydobycie węgla, który w rozumieniu art. 2 rozporządzenia węglowego stanowi: „wysokiej, średniej i niskiej klasy, kategorii A i B, w rozumieniu międzynarodowej klasyfikacji ustanowionej przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ”. Należy zwrócić uwagę, iż definicja ta obejmuje węgiel kamienny (tj. węgiel, którego wartość opałowa górna jest większa lub równa 15 MJ/kg) i nie obejmuje węgla eksploatowanego w kopalniach węgla brunatnego²¹. Zgodnie z treścią dokumentu Komisji „rozporządzenie 1407/2002 ma wyłącznie zastosowanie do węgla kamiennego. Inne rodzaje węgla, takie jak ortolignit, objęte są ogólnymi przepisami UE dotyczącymi pomocy państwa”²². Wskazana regulacja oznacza, że **subsydiowanie wydobycia węgla brunatnego objęte jest ogólnymi przepisami unijnymi dotyczącymi pomocy publicznej**, tj. art. 107 i 108 TFUE oraz przepisami rozporządzenia Rady 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r., które ustanawia szczegółowe zasady stosowania art. 93 TWE (obecnie art. 108 TFUE).

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, iż akty normatywne przedstawione poniżej odnoszą się do wydobycia węgla kamiennego.

Rozporządzenie 1407/2002 (okres obowiązywania – do dnia 31 grudnia 2010 r.).

Celem rozporządzenia 1407/2002 było przede wszystkim doprowadzenie do zwiększenia konkurencyjności kopalń oraz zapewnienie bezpieczeństwa dostaw i dostępu do zasobów węgla kamiennego, uwzględniając fakt, iż szeroko rozumiane bezpieczeństwo energetyczne uzasadnia utrzymywanie zdolności górnictwa do produkcji węgla z uwzględnieniem pomocy państwa. Uznano, że produkcja energii pierwotnej w połączeniu z innymi środkami, szczególnie z promocją odnawialnych źródeł energii, zapewni UE bezpieczeństwo energetyczne. Rozporządzenie węglowe miało również na celu umożliwienie przeprowadzenia restrukturyzacji przemysłu węglowego²³.

²¹ J. Libicki, J. Szczepański, Międzynarodowy System Klasyfikacji Węgla oraz rozporządzenie Rady w sprawie pomocy publicznej dla przemysłu węglowego, Kwartalny Biuletyn Informacyjny „Węgiel Brunatny”, numer 2/59 z 2007 r., źródło: <http://www.ppwb.org.pl/wb/59/14.php>.

²² Dokument {KOM (2010) 372 wersja ostateczna} {SEK (2010) 850}, Bruksela, z dnia 20.7.2010 r.

²³ Preambuła do rozporządzenia nr 1407/2002.

Rozporządzenie 1407/2002 wskazywało następujące kategorie pomocy w sektorze węgla kamiennego:

- 1) **pomoc przeznaczana na ograniczenie działalności**, czyli pomoc na pokrycie bieżących strat przedsiębiorstwa produkcyjnego (dalej: jednostka produkcyjna węgla);
- 2) **pomoc na dostęp do zasobów węgla** (obejmująca nowe inwestycje albo bieżącą produkcję);
- 3) **pomoc na pokrycie kosztów nadzwyczajnych**.

Zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu węglowym pomoc przeznaczana na ograniczenie działalności mogła być uznana za zgodną z rynkiem wewnętrznym tylko wtedy, gdy:

- 1) działalność danych jednostek produkcyjnych węgla stanowiła część planu zamknięcia przedsiębiorstwa, którego termin nie wykraczał poza dzień 31 grudnia 2007 r.;
- 2) notyfikowana pomoc na jedną tonę przeliczeniową węgla nie przekraczała przewidywanych kosztów produkcji i przewidywanych przychodów na rok produkcyjny węgla;
- 3) kwota pomocy na jedną tonę przeliczeniową węgla nie powodowała, że cena węgla łącznie z dostawą z Unii Europejskiej była niższa niż cena samego węgla podobnej jakości z państw trzecich (spoza Unii Europejskiej);
- 4) pomoc nie powodowała zniekształcenia konkurencji pomiędzy kupującymi węgiel a jego użytkownikami;
- 5) pomoc nie powodowała zniekształcenia konkurencji na rynku energii elektrycznej, na rynku skojarzonej produkcji ciepła i energii elektrycznej, na rynku produkcji koksu oraz na rynku stali.

Pomoc przeznaczona na dostęp do zasobów węgla mogła być udzielana na początkowe inwestycje oraz na bieżącą produkcję, przy czym nie mogły być one kumulowane.

Pomoc przyznawana na pokrycie początkowych kosztów inwestycji miała na celu umożliwienie jednostkom produkcyjnym węgla, które były rentowne lub bliskie ekonomicznej rentowności, podjęcie inwestycji koniecznych do zachowania konkurencyjnego potencjału produkcyjnego²⁴. Pomoc w tym zakresie mogła być wypłacana w formie pojedynczej wypłaty lub rozłożonej na kilka lat, przy czym żadna z rat nie mogła być wypłacona po dniu 31 grudnia 2010 r.

²⁴ Pkt 13 preambuły rozporządzenia 1407/2002.

Pomoc przeznaczona na pokrycie inwestycji początkowych mogła być uznana za zgodną z rynkiem wewnętrznym wyłącznie, jeżeli była kierowana do istniejących jednostek produkcyjnych węgla, które:

- 1) nie otrzymały pomocy z tytułu art. 3 decyzji nr 3632/93/EWWiS²⁵ lub otrzymały pomoc zaakceptowaną przez Komisję, ale po wykazaniu, że były one zdolne osiągnąć pozycję konkurencyjną wobec cen węgla o podobnej jakości z państw trzecich,
- 2) miały opracować plan operacyjny i plan finansowy pokazujące, że pomoc dla danego projektu inwestycyjnego zapewni efektywność ekonomiczną tych jednostek.

Pomoc w tym zakresie nie mogła przekroczyć 30% ogólnych kosztów właściwego projektu inwestycyjnego, który pozwalał jednostkom produkcyjnym węgla na osiągnięcie konkurencyjności w stosunku do cen węgla podobnej jakości z państw trzecich. Kwota przyznanej pomocy, nie mogła również powodować, by cena węgla (zawierająca również koszt dostawy z Unii Europejskiej) była niższa niż cena samego węgla podobnej jakości pochodzącego z państw trzecich (spoza Unii Europejskiej). Ponadto należy wskazać, iż taka pomoc nie mogła doprowadzić do zniekształcenia konkurencji pomiędzy kupującymi węgiel a jego użytkownikami, a także zniekształcenia konkurencji na rynku energii elektrycznej, na rynku skojarzonej produkcji ciepła i energii elektrycznej, na rynku produkcji koksu oraz na rynku stali.

Pomoc na pokrycie bieżących strat produkcyjnych mogła być uznana za zgodną z rynkiem wewnętrznym, jeżeli była przyznana tylko tym jednostkom produkcyjnym węgla, które miały najlepsze ekonomiczne perspektywy, ze szczególnym uwzględnieniem poziomu i struktury kosztów produkcji oraz w granicach ilości krajowego węgla produkowanego zgodnie z planem dostępu do rezerw węgla oraz gdy:

- 1) pomoc na jedną tonę przeliczeniową węgla nie przekraczała przewidywanych kosztów produkcji i przewidywanych przychodów na rok produkcyjny węgla,
- 2) kwota pomocy na jedną tonę przeliczeniową węgla nie powodowała, że cena węgla łącznie z dostawą z Unii Europejskiej była niższa niż cena samego węgla podobnej jakości z państw trzecich (spoza Unii Europejskiej),
- 3) nie powodowała zniekształcenia konkurencji pomiędzy kupującymi węgiel a jego użytkownikami,
- 4) nie powodowała zniekształcenia konkurencji na rynku energii elektrycznej, na rynku skojarzonej produkcji ciepła i energii elektrycznej, na rynku produkcji koksu oraz na rynku stali.

²⁵ Decyzja Komisji 3632/93/EWWiS z dnia 28 grudnia 1993 r. ustanawiająca wspólnotowe zasady pomocy państwa dla przemysłu węglowego (Dz.U. L 329 z dnia 30.12.1993 r., str. 12.).

Rozporządzenie węglowe przewidywało również pomoc na pokrycie kosztów nadzwyczajnych tj. kosztów powstających lub powstałych w wyniku racjonalizacji i restrukturyzacji przemysłu węglowego, które nie są związane z bieżącą produkcją, jeżeli wypłacona kwota pomocy nie przekraczała tychże kosztów nadzwyczajnych. Szczegółowe wyliczenie kosztów wynikających z racjonalizacji i restrukturyzacji przemysłu węglowego wskazane zostało w załączniku do rozporządzenia 1407/2002. Polska skorzystała z możliwości wynikających z powyższego rozporządzenia i notyfikowała programy dotyczące pomocy państwa dla krajowego sektora węgla kamiennego w latach 2008 – 2015 (programy nr N653/2009 oraz wcześniej N575/2007). Realizacja tych programów została opisana poniżej.

Decyzja Rady nr 2010/787 (okres od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2013 r.).

Dnia 10 grudnia 2010 r. Rada UE na wniosek Komisji Europejskiej wydała decyzję nr 2010/787 w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla a także pomocy na pokrycie kosztów nadzwyczajnych. Decyzja obowiązuje od dnia 1 stycznia 2011 r. i zgodnie z art. 9 wygaśnie dnia 31 grudnia 2027 r.

Wydanie powyższej decyzji zostało uznane za konieczne z uwagi na fakt, iż zamknięcie kopalń niewątpliwie wywoła silne skutki społeczne, skoncentrowane w kilku regionach, co wymaga okresu przejściowego, stąd konieczne jest w tym okresie zachowanie pomocy operacyjnej.

W ramach decyzji Rady nr 2010/787 za zgodną z rynkiem wewnętrznym może być uznana przez Komisję:

- 1) pomoc na zamykanie przedsiębiorstw**, tj. pomoc na pokrycie bieżących strat produkcyjnych jednostek produkcyjnych węgla oraz
- 2) pomoc na pokrycie kosztów nadzwyczajnych powstających lub powstałych w wyniku zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla.**

Pomoc na zamykanie przedsiębiorstw określona jest w przepisach art. 3 decyzji Rady nr 2010/787. Ten rodzaj pomocy publicznej ma na celu umożliwić stopniowe zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla, przy czym pomoc w tym zakresie może być udzielona wyłącznie kopalniom, których działalność stanowi część planu zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla, którego termin przypada najpóźniej na dzień 31 grudnia 2018 r. W celu uznania pomocy za zgodną z rynkiem wewnętrznym jednostka produkcyjna węgla musi zostać ostatecznie zamknięta zgodnie ze sporządzonym w tym zakresie planem. Jeżeli kopalnia nie zostanie zamknięta – wszelka przyznana pomoc musi zostać odzyskana przez państwo członkowskie.

Zgłoszona pomoc nie może przekraczać różnicy między przewidywanymi kosztami produkcji, a przewidywanymi przychodami za dany rok produkcyjny węgla, ponadto:

- 1) kwota pomocy na jedną tonę przeliczeniową węgla nie może powodować, że ceny węgla unijnego w punkcie użytkowania będą niższe niż ceny węgla podobnej jakości z państw trzecich;
- 2) jednostki produkcyjne węgla musiały prowadzić działalność już w dniu 31 grudnia 2009 r.;
- 3) całkowita kwota pomocy na zamknięcie musi mieć tendencję malejącą, przy czym obniżka musi wynosić: do końca roku 2013 - nie mniej niż 25%, do końca roku 2015 - nie mniej niż 40%, do końca roku 2016 - nie mniej niż 60%, a do końca roku 2017 - nie mniej niż 75% w stosunku do pomocy przyznanej w roku 2011.

Zgodnie z decyzją Rady nr 2010/787 całkowita kwota pomocy na zamknięcie jednostek produkcyjnych węgla dla przemysłu węglowego danego państwa członkowskiego nie może przekraczać dla żadnego roku, po roku 2010, kwoty pomocy przyznanej przez to państwo członkowskie i zatwierdzonej przez Komisję zgodnie z rozporządzeniem 1407/2002 na rok 2010.

W powyższym zakresie państwa członkowskie zostały zobowiązane do przedstawienia planu podjęcia działań, m.in. w dziedzinie efektywności energetycznej, energii odnawialnej lub wychwytywania i składowania dwutlenku węgla, mających na celu złagodzenie oddziaływania na środowisko produkcji węgla przez jednostkę produkcyjną węgla, na której zamknięcie udzielana jest pomoc.

Pomoc na pokrycie kosztów nadzwyczajnych została uregulowana w przepisie art. 4 decyzji Rady nr 2010/787. Koszty nadzwyczajne to koszty powstałe lub powstające w wyniku zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla, które nie są związane z bieżącą produkcją. Do kategorii kosztów, które mogą być objęte pomocą, należą wyłącznie koszty wynikające z zamknięcia kopalni określone w załączniku do decyzji Rady nr 2010/787 i są to np. dodatkowe podziemne prace zabezpieczające, szkody górnicze, koszty rekultywacji ziemi czy wydatki nadzwyczajne na pracowników, którzy stracili lub tracą pracę. Ten rodzaj pomocy może być wykorzystany na pokrycie kosztów poniesionych lub rezerw dokonanych przez przedsiębiorstwa, które przeprowadzają lub przeprowadziły zamknięcie jednostek produkcyjnych węgla, w tym przez przedsiębiorstwa korzystające z pomocy na zamknięcie, a także na pokrycie kosztów poniesionych przez kilka przedsiębiorstw. Pomoc zostanie uznana za zgodną z rynkiem wewnętrznym, jeżeli wypłacona kwota pomocy nie przekroczy tychże kosztów jednostki produkcyjnej.

Procedura uzyskiwania zgody pomocy przez Państwo Członkowskie regulowana jest w szczegółowym zakresie przez przepisy rozdziału 3 decyzji Rady nr 2010/787. Kwestie

nieuregulowane przez przepisy decyzji Rady nr 2010/787 są objęte ogólnym rozporządzeniem 659/1999 dotyczącym zasad udzielania pomocy publicznej (tzw. rozporządzeniem proceduralnym).

W tym miejscu należy również wskazać, iż decyzja Rady nr 2010/787 odnosi się do zasad uzyskiwania pomocy publicznej na zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla. Zgodnie z brzmieniem pkt 6 decyzji Rady nr 2010/787: „*Niniejsza decyzja oznacza dla sektora węgla przejście od stosowania sektorowych przepisów dotyczących pomocy państwa na stosowanie ogólnych przepisów dotyczących pomocy państwa, które mają zastosowanie do wszystkich sektorów*”. **W konsekwencji przywołanej regulacji udzielenie innego rodzaju pomocy publicznej dla sektora węgla (niż pomoc na zamykanie kopalń) jest dziś możliwe, a zastosowanie w tym zakresie mają ogólne przepisy dotyczące pomocy publicznej, tj. art. 107 i 108 TFUE oraz przepisy rozporządzenia 659/1999.**

Polska dotychczas nie skorzystała z szansy udzielenia pomocy publicznej, które stworzyła powyższa decyzja Rady. W celu przedstawienia możliwości wykorzystania przedstawiamy w Załączniku 5 krótką charakterystykę programów pomocowych na zamykanie niekonkurencyjnych kopalni węgla kamiennego w Niemczech, Rumunii oraz na Węgrzech.

2.2 Przegląd aktów prawa krajowego tworzących podstawy do subsydiowania wydobycia węgla kamiennego i brunatnego w latach 2010 – 2013.

Zasadnicze akty prawne o randze ustawy regulujące zagadnienia związane z wydobyciem węgla kamiennego i brunatnego w Polsce to:

- 1) ustawa z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz.U. z 2007 r. Nr 192, poz. 1379 z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2011 r. Nr 163, poz. 981 z późn. zm.);
- 4) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.);
- 5) ustawa z dnia 6 lipca 2007 r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych (Dz.U. z 2007 r. Nr 147, poz. 1103 z późn. zm.).

- 6) ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. (dział II, rozdział 3 e, Emerytury górnicze)

Natomiast jako akty prawne zawierające podstawy prawne dla subsydiowania wydobycia węgla kamiennego w latach 2010-2013 należy wskazać:

- 1) ustawę z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz.U. z 2007 r. Nr 192, poz. 1379 z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi:
 - a) rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego (Dz.U. z 2008 r. Nr 118, poz. 751),
 - b) rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie dotacji budżetowej na finansowanie zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym (Dz.U. z 2008 r. Nr 118, poz. 752),
 - c) rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 10 czerwca 2010 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na dofinansowanie inwestycji początkowych (Dz.U. z 2010 r. Nr 109, poz. 714),
 - d) obwieszczeniem Ministra Gospodarki z dnia 22 stycznia 2008 r. w sprawie wykazu gmin górniczych (M.P. z 2008 r. Nr 10, poz. 115),
- 2) ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.) wraz z aktem wykonawczym:
 - a) rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla (Dz.U. z 2013 r. poz. 580).

Regulacja ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015.

Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (nr druku 2077), konieczność przyjęcia niezbędnych instrumentów prawnych spowodowana była potrzebą wdrożenia projektu strategii działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015. Opracowany w efekcie projekt ustawy „stanowi podstawy prawne do realizacji strategii działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015, a także umożliwia kontynuację zadań narzuconych wcześniejszymi uregulowaniami prawnymi

z zakresu restrukturyzacji branży górnictwa węgla kamiennego, w tym przede wszystkim ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006.”²⁶

Załącznikiem do wyżej wymienionego projektu jest opinia Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015. Zgodnie z opinią „*przedłożony projekt stanowi podstawę do udzielenia określonym w niej podmiotom (...) pomocy publicznej w rozumieniu art. 87 ust. 1 TWE (obecnie art. 107 TFUE)*”, jednakże „*udzielanie wsparcia finansowego (...) będzie mogło nastąpić dopiero po wyrażeniu uprzedniej akceptacji przez Komisję Europejską planowanej pomocy publicznej i stwierdzeniu jej zgodności ze wspólnym rynkiem*”. **W konsekwencji projekt ustawy został uznany za zgodny z prawem Unii Europejskiej pod warunkiem zatwierdzenia planowanej pomocy publicznej przez Komisję Europejską.**

Ustawa o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 weszła w życie z dniem 1 stycznia 2008 r. i obowiązuje do dnia 31 grudnia 2015 r. Wraz z jej wejściem w życie moc utraciła ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (Dz.U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2037 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 1 omawianej ustawy, określa ona zasady funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, w tym:

- 1) zasady restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw górniczych,
- 2) zasady likwidacji kopalń,
- 3) zasady wypłacania ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, rent wyrównawczych, wydawania bezpłatnego węgla w naturze, a także wypłaty zaległych wynagrodzeń,
- 4) warunki uzyskania dofinansowania na inwestycje początkowe,
- 5) zasady sprawowania nadzoru właścicielskiego,
- 6) szczególne uprawnienia gmin górniczych,
- 7) działania wspierające czyste technologie węglowe oraz monitoring funkcjonowania górnictwa.

Ponadto ustawa określa źródła finansowania zadań w niej określonych.

²⁶ Z uzasadnienia do projektu ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, nr druku 2077.

Jako subsydiowanie w rozumieniu przedmiotu niniejszej analizy należy uznać: zasady restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw górniczych, zasady likwidacji kopalń, warunki uzyskania dofinansowania na inwestycje początkowe oraz szczególne uprawnienia gmin górniczych.

A. Dotacje budżetowe na likwidację kopalń.

Zgodnie z art. 6 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 likwidacja kopalni polega na zaprzestaniu wydobycia węgla kamiennego i likwidacji zakładu górniczego lub jego oznaczonej części, a decyzję o likwidacji kopalni podejmuje właściwy organ przedsiębiorstwa górniczego podejmuje decyzję o likwidacji kopalni. Co do zasady do likwidacji zakładu górniczego lub jego oznaczonej części oraz zadań wykonywanych po zakończeniu jego likwidacji stosuje się przepisy ustawy – Prawo geologiczne i górnicze, lecz przepisy ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 ustanawiają w tym zakresie normy szczególne (*lex specialis*).

Przepisy ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 regulują m.in. źródła finansowania działań związanych z likwidacją kopalni. Jak stanowi przepis art. 8 ust. 1 omawianej ustawy, przedsiębiorstwo górnicze, którego podstawowym przedmiotem działalności jest prowadzenie likwidacji kopalni, zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, zagospodarowywanie majątku likwidowanej kopalni, zbędnego majątku przedsiębiorstwa górniczego, tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności dla pracowników likwidowanej kopalni, wykonuje te czynności z dotacji oraz innych źródeł finansowania, **jeżeli likwidację tej kopalni rozpoczęto przed dniem 1 stycznia 2007 r.** Natomiast w przypadku, gdy likwidację kopalni rozpoczęto po dniu 31 grudnia 2006 r., przedsiębiorstwo górnicze finansuje likwidację kopalni z funduszu likwidacji zakładu górniczego w rozumieniu ustawy – Prawo geologiczne i górnicze z 1994 r.

Ustawa stanowi natomiast, że z dotacji budżetowych finansowane są:

- 1) zadania związane z naprawianiem szkód wywołanych ruchem zlikwidowanego zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów (art. 8 ust. 2 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015),
- 2) zadania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, wykonywane przez spółkę wydzieloną z przedsiębiorstwa górniczego realizującego te zadania w dniu wejścia w życie ustawy, tj. w dniu 1 stycznia 2008 r. (art. 9 ust. 1 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015).

W art. 8 ust. 5 ustawy zawarte zostało upoważnienie dla ministra właściwego do spraw gospodarki do określenia w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wykorzystania dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów i działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń,
- 2) trybu rozliczania przyznanej dotacji budżetowej,
- 3) szczegółowych warunków powodujące cofnięcie lub czasowe wstrzymanie wypłaty przyznanej dotacji budżetowej,

- biorąc pod uwagę zadania wykonywane w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni.

W oparciu o powyższe upoważnienie Minister Gospodarki wydał dnia 27 czerwca 2008 r. rozporządzenie w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego. Przedmiotowe rozporządzenie weszło w życie z dniem 8 lipca 2008 r. i nadal pozostaje w mocy.

Zgodnie z § 2 rozporządzenia dotację wykorzystuje się na zadania wykonywane w trakcie likwidacji kopalń, których likwidację rozpoczęto przed dniem 1 stycznia 2007 r., działania wykonywane po zakończeniu likwidacji kopalń, których likwidację rozpoczęto przed dniem 1 stycznia 2007 r. oraz na pokrywanie kosztów ogólnego zarządu zakładu realizującego zadania likwidacyjne i działania polikwidacyjne oraz kosztów ogólnego zarządu przedsiębiorstwa górniczego, związanych wyłącznie z prowadzonymi zadaniami likwidacyjnymi i działaniami polikwidacyjnymi.

Dotacja budżetowa przyznawana jest przez ministra właściwego do spraw gospodarki na wniosek odpowiedniego podmiotu – dotację na realizację zadań, działań i kosztów związanych z likwidacją kopalni przyznaje się na wniosek przedsiębiorstwa górniczego w przypadku zaakceptowania przez ministra właściwego do spraw gospodarki rocznego planu likwidacji kopalni oraz rocznego planu działań polikwidacyjnych, natomiast dotację na finansowanie naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego (w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów), przyznaje się na wniosek przedsiębiorstwa górniczego w oparciu o prawomocne orzeczenie sądu albo ugodę zawartą pomiędzy przedsiębiorstwem a poszkodowanym.

Powyższe dotacje przekazywane są przez ministra właściwego do spraw gospodarki zaliczkowo, w ratach miesięcznych, a podstawę ich wypłaty stanowi przedłożenie przez przedsiębiorstwo górnicze wniosku o wypłacenie raty dotacji wynikającej z rocznych planów likwidacji kopalni i działań

polikwidacyjnych lub wniosku o wypłacenie raty dotacji w wysokości wynikającej z aktualnego zakresu naprawiania szkód oraz comiesięcznego sprawozdania z wykorzystania raty dotacji i realizacji zadań rzeczowych za okres poprzedni. Sprawozdanie to, wraz z rozliczeniem rzeczowo-finansowym, przedsiębiorstwo górnicze składa ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, w terminie do 25. dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc przekazania kolejnej raty dotacji. Ponadto przedsiębiorstw górnicze obowiązane jest przedkładać ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, do dnia 20 lutego roku następnego, wraz z rocznym rozliczeniem rzeczowo-finansowym, sprawozdanie z realizacji: rocznego planu likwidacji kopalni, rocznego planu działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalni, rocznego planu kosztów ogólnego zarządu oraz zadań w zakresie naprawiania szkód.

Zgodnie z § 7 rozporządzenia cofnięcie dotacji następuje, jeżeli przedsiębiorstwo górnicze wykorzystało ją niezgodnie z przeznaczeniem. Przepis § 8 przewiduje natomiast czasowe wstrzymanie dotacji w przypadku, gdy przedsiębiorstwo górnicze nie przedłoży ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, w wyznaczonym terminie, miesięcznych i rocznych rozliczeń rzeczowo-finansowych.

Jak wskazano powyżej, z dotacji budżetowych finansowane są ponadto zadania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, wykonywane przez spółkę wydzieloną z przedsiębiorstwa górniczego realizującego te zadania w dniu wejścia w życie ustawy (tj. w dniu 1 stycznia 2008 r.). Na podstawie upoważnienia zawartego w art. 9 ust. 2 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 Minister Gospodarki wydał dnia 27 czerwca 2008 r. rozporządzenie w sprawie dotacji budżetowej na finansowanie zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym. Przedmiotowe rozporządzenie weszło w życie z dniem 8 lipca 2008 r. i stanowi obowiązujący akt prawny.

Przedmiotowe rozporządzenie określa szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz wykorzystania dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, tryb rozliczania przyznanej dotacji oraz szczegółowe warunki powodujące cofnięcie lub czasowe wstrzymanie wypłaty przyznanej dotacji.

Warunki i tryb przyznania przedmiotowej dotacji są analogiczne do warunków i trybu przyznawania dotacji budżetowej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego. Zgodnie z § 3 przedmiotowego rozporządzenia dotację na finansowanie zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym przyznaje się na wniosek spółki w przypadku posiadania zaakceptowanego przez ministra właściwego do spraw gospodarki rocznego

planu zadań związanych z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, obejmującego. Przyznana dotacja jest przekazywana zaliczkowo, w ratach miesięcznych, a podstawę do przekazania rat dotacji stanowi przedłożenie przez spółkę wniosku o wypłacenie raty dotacji wynikającej z planu rocznego oraz comiesięcznego sprawozdania z wykorzystania raty dotacji i realizacji poszczególnych zadań za okres poprzedni. Przedmiotowe sprawozdanie spółka obowiązana jest na mocy § 5 ust. 1 rozporządzenia przedkładać ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, w terminie do 25. dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc przekazania kolejnej raty dotacji, wraz z rozliczeniem rzeczowo-finansowe wykonywanych zadań. Ponadto, zgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzenia, spółka obowiązana jest przedkładać ministrowi do dnia 20 lutego roku następnego sprawozdanie z realizacji rocznego planu zadań wraz z rocznym rozliczeniem rzeczowo-finansowym.

Cofnięcie dotacji następuje, jeżeli spółka wykorzystwała ją niezgodnie z przeznaczeniem (§ 6 rozporządzenia), natomiast czasowe wstrzymanie dotacji następuje w przypadku, gdy spółka nie przedłoży ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, w wyznaczonym terminie, rozliczeń rzeczowo-finansowych (§ 7 rozporządzenia).

B. Dotacje budżetowe na dofinansowanie do inwestycji początkowych.

Przepis art. 18 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 **uprawnia przedsiębiorstwo górnicze do otrzymania z dotacji budżetowej dofinansowania do inwestycji początkowej, na zasadach określonych w art. 5 ust. 2 rozporządzenia 1407/2002.**

Zgodnie z art. 18 ust. 1 omawianej ustawy wysokość dofinansowania do inwestycji początkowej nie może przekroczyć 30% ogółu kosztów projektu inwestycyjnego „rozumianych jako stałe koszty kapitałowe bezpośrednio związane z pracami infrastrukturalnymi lub wyposażeniem koniecznym do eksploatacji złóż węgla w istniejących kopalniach”, przy czym dotacja taka może być udzielona w zależności od sytuacji budżetu państwa (z uzasadnienia do projektu ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, nr druku 2077).

W celu uzyskania dofinansowania przedsiębiorstwo górnicze sporządza dwa plany: operacyjny i finansowy, które mają na celu wykazanie, że pomoc finansowa dla projektu inwestycyjnego zapewni efektywność ekonomiczną inwestycji początkowej. Plany te stanowią podstawę dla przedsiębiorstwa górniczego do wystąpienia do ministra właściwego do spraw gospodarki o dofinansowanie projektu inwestycyjnego z dotacji budżetowej. Następnie minister właściwy do spraw gospodarki, opierając się na przedmiotowych planach, przekazuje ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych propozycje inwestycji początkowych do ujęcia w ustawie budżetowej. Podczas prac nad projektem

budżetu państwa, minister właściwy do spraw finansów publicznych każdorazowo przeprowadza analizę możliwości udzielenia pomocy na dofinansowanie inwestycji początkowych. Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, ewentualne udzielenie pomocy państwa na inwestycje początkowe wymagać będzie notyfikacji Komisji Europejskiej.

Zgodnie z art. 18 ust. 4 omawianej ustawy środki dotacji budżetowej na dofinansowanie projektu inwestycyjnego przekazuje się do dnia 31 grudnia 2010 r.

Szczegółowe zasady uzyskania dofinansowania do inwestycji początkowej określone zostały w akcie wykonawczym. W przepisie art. 19 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 zawarte zostało upoważnienie dla ministra właściwego do spraw gospodarki do określenia w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wykorzystania dotacji budżetowej przeznaczonej na dofinansowanie do inwestycji początkowych,
- 2) trybu rozliczania przyznanej dotacji budżetowej,
- 3) szczegółowych warunków powodujących cofnięcie lub czasowe wstrzymanie wypłaty przyznanej dotacji budżetowej.

Przy określaniu powyższych, minister właściwy do spraw gospodarki obowiązany jest kierować się celowością i efektywnością przedsięwzięć inwestycyjnych.

W oparciu o powyższe upoważnienie ustawowe Minister Gospodarki wydał dnia 10 czerwca 2010 r. rozporządzenie w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na dofinansowanie inwestycji początkowych.

Zgodnie z § 2 przedmiotowego rozporządzenia przedsiębiorstwu górniczemu może być przyznana dotacja:

- 1) jeżeli spełnione zostaną warunki określone w rozporządzeniu 1407/2002,
- 2) dla inwestycji początkowej rozpoczętej po dniu 1 stycznia 2010 r.,
- 3) gdy przedsiębiorstwo wykaże, że inwestycja początkowa umożliwi utrzymanie się kopalni na rynku w okresie co najmniej 5 lat od dnia jej zakończenia.

Przedsiębiorstwo górnicze ubiegające się o przyznanie dotacji składa do ministra właściwego do spraw gospodarki wnioski o dofinansowanie do inwestycji początkowej w terminie dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia (rozporządzenie weszło w życie dnia 7 lipca 2010 r., a zatem termin składania wniosków upłynął dnia 7 września 2010 r.). Szczegółowa zawartość wniosku

i załączników została określona w § 3 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 10 czerwca 2010 r., natomiast w załączniku nr 3 do rozporządzenia określony został wzór wniosku.

Minister właściwy do spraw gospodarki dokonuje oceny wniosku w oparciu o następujące kryteria:

- 1) efektywność ekonomiczną, którą ma osiągnąć kopalnia w wyniku otrzymania dotacji;
- 2) wpływ dotacji na sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstwa górniczego;
- 3) tworzenie nowych bądź utrzymanie istniejących miejsc pracy w kopalni;
- 4) wielkość udziału środków własnych przedsiębiorstwa górniczego w inwestycji początkowej;
- 5) wpływ inwestycji początkowej na poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy w podziemnym zakładzie górniczym;
- 6) wpływ inwestycji na wielkość wydobycia węgla;
- 7) jakość i przeznaczenie węgla, który będzie wydobywany w wyniku realizacji inwestycji początkowej.

Co istotne, dotacja na dofinansowanie do inwestycji początkowych podlega sumowaniu z każdą inną pomocą publiczną przyznaną w odniesieniu do tych samych kosztów inwestycji początkowej, niezależnie od jej formy i źródła, a łączna wysokość tej pomocy nie może przekroczyć 30% kosztów inwestycji początkowej (§ 4 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 10 czerwca 2010 r.).

Rozporządzenie dopuszcza dwie formy wypłaty dotacji – jednorazowo lub w ratach kwartalnych, na specjalnie w tym celu wyodrębniony przez przedsiębiorstwo górnicze rachunek bankowy (§ 5 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 10 czerwca 2010 r.). Warunkiem przyznania kolejnej raty dotacji jest przedłożenie przez przedsiębiorstwo górnicze kwartalnego sprawozdania z wykorzystania raty za okres poprzedni.

Na mocy § 6 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 10 czerwca 2010 r. przedsiębiorstwo górnicze obowiązane jest do składania ministrowi właściwemu do spraw gospodarki dwóch rodzajów sprawozdań:

- 1) kwartalnego – w terminie do 25 dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc przekazania kolejnej raty dotacji, zawierającego rozliczenie rzeczowo-finansowe wykonanych zadań w ramach realizacji inwestycji początkowej objętej dotacją;
- 2) rocznego – w terminie do dnia 20 lutego roku następnego (w okresie trwania inwestycji), dotyczącego realizacji inwestycji początkowej objętej dotacją wraz z rocznym rozliczeniem rzeczowo-finansowym.

Minister właściwy do spraw gospodarki obowiązany jest do przeprowadzenia kontroli mającą na celu wykazanie, czy kopalnia utrzymuje się na rynku w okresie co najmniej 5 lat od dnia zakończenia inwestycji początkowej.

Zgodnie z § 7 rozporządzenia minister właściwy do spraw gospodarki cofa przyznaną dotację, w przypadku gdy przedsiębiorstwo górnicze wykorzystało ją niezgodnie z przeznaczeniem. Ponadto minister czasowo wstrzymuje przekazywanie kolejnych rat dotacji w przypadku, gdy przedsiębiorstwo górnicze, które otrzymało dotację, nie przedłożyło w wyznaczonym terminie sprawozdania kwartalnego zawierającego stosowne rozliczenia.

C. Szczególne uprawnienia gmin górniczych.

Jak wskazano powyżej, zgodnie z art. 1 ustawy o zasadach funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 ustawa ta określa m.in. szczególne uprawnienia gmin górniczych. Gmina górnicza została zdefiniowana w art. 2 pkt 4 jako gmina, na której terenie jest:

- 1) wykonywana albo była wykonywana po dniu 14 stycznia 1999 r. działalność gospodarcza objęta koncesją na wydobywanie węgla kamiennego i na rzecz której przedsiębiorstwo górnicze jest obowiązane lub było obowiązane po tym dniu uiszczać opłatę eksploatacyjną, o której mowa w przepisach prawa geologicznego i górniczego,
- 2) zlokalizowany albo był zlokalizowany po dniu 14 stycznia 1999 r. zakład górniczy albo część tego zakładu.

W art. 3 ustawy o zasadach funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 zawarte jest upoważnienie dla ministra właściwego do spraw gospodarki do ogłoszenia, w formie obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", wykazu gmin górniczych. Obwieszczeniem z dnia 22 stycznia 2008 r. Minister Gospodarki ujął w wykazie gmin górniczych łącznie 73 gminy:

Województwo dolnośląskie

1. Gmina miejska - Nowa Ruda
2. Gmina wiejska - Nowa Ruda
3. Wałbrzych
4. Boguszów-Gorce

Województwo lubelskie

1. Cyców
2. Ludwin
3. Puchaczów

Województwo małopolskie

1. Babice
2. Brzeszcze
3. Chełmek
4. Libiąż
5. Trzebinia
6. Gmina wiejska - Oświęcim

Województwo śląskie

1. Bestwina
2. Będzin
3. Bieruń
4. Bobrowniki
5. Bojszowy
6. Bytom
7. Chełm Śląski
8. Chorzów
9. Czechowice-Dziedzice
10. Czeladź
11. Czerwionka-Leszczyny
12. Dąbrowa Górnicza
13. Gaszowice
14. Gierałtowice
15. Gliwice
16. Goczałkowice-Zdrój
17. Godów
18. Gorzyce
19. Imielin
20. Jejkowice
21. Jastrzębie-Zdrój
22. Jaworzno

23. Katowice
24. Knurów
25. Kornowac
26. Łęziny
27. Lubomia
28. Lyski
29. Łaziska Górne
30. Marklowice
31. Miedźna
32. Mikołów
33. Mszana
34. Mysłowice
35. Ornontowice
36. Orzesze
37. Pawłowice
38. Piekary Śląskie
39. Pilchowice
40. Psary
41. Pszczyna
42. Pszów
43. Radlin
44. Radzionków
45. Ruda Śląska
46. Rybnik
47. Rydułtowy
48. Siemianowice Śląskie
49. Sosnowiec
50. Sośnicowice
51. Suszec
52. Świerklany
53. Świętochłowice
54. Tychy
55. Wodzisław Śląski
56. Wojkowice
57. Wry
58. Zabrze
59. Zebrzydowice
60. Żory

D. Źródła finansowania zadań określonych w ustawie o zasadach funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015.

Rozdział 9 ustawy o zasadach funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 określa źródła finansowania zadań określonych w tej ustawie ze środków budżetu państwa.

W art. 26 ust. 1 ustawy o zasadach funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 zawarte zostało upoważnienie dla Rady Ministrów, aby na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki w każdym roku budżetowym określała w projekcie ustawy budżetowej wysokość dotacji na finansowanie m.in.:

- 1) zadań dotyczących likwidacji kopalń oraz działań wykonywanych po zakończeniu całkowitej likwidacji kopalń realizowanych w przedsiębiorstwach górniczych,
- 2) zadań dotyczących zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń realizowanych w przedsiębiorstwach górniczych,
- 3) naprawiania szkód wywołanych ruchem zlikwidowanego zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów.

Ponadto Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki, może określić (fakultatywnie) w projekcie ustawy budżetowej wysokość dotacji przeznaczanej na dofinansowanie inwestycji początkowej, o której mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia 1407/2002, w przypadku spełnienia przez przedsiębiorstwo górnicze warunków określonych w tym rozporządzeniu.

Dysponentem powyższych dotacji jest minister właściwy do spraw gospodarki. Podstawą do ich przyznania jest umowa zawarta między ministrem właściwym do spraw gospodarki a właściwym przedsiębiorstwem górniczym albo przedsiębiorstwem realizującym zadania określone w ustawie. Dotacje, które zostały wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem, podlegają zwrotowi do budżetu państwa w trybie określonym w przepisach o finansach publicznych.

Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy: „Szacuje się, że w latach 2008-2015 niezbędne nakłady finansowe na realizację procesów restrukturyzacyjnych, określonych w niniejszym projekcie ustawy wyniosą **1.487,5 mln zł**, z tego na:

- redukcję zdolności produkcyjnych związanych z kosztami restrukturyzacji kopalń przewidzianych dla zakładów/kopalń będących jednostkami Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. oraz Bytomskiej Spółki Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o. o., w tym likwidację kopalń oraz działania wykonywane po zakończeniu likwidacji kopalń, zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym w

trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń (CZOK) i naprawianie szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego - **1.450,0 mln zł**,

- pozostałe działania **37,5 mln zł.**²⁷

W odniesieniu do dotacji budżetowej na inwestycje początkowe ocena skutków regulacji sporządzona do projektu ustawy o zasadach funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 nie uwzględnia ewentualnych kosztów inwestycji początkowych z uwagi na fakultatywny charakter regulującego je przepisu. Przyjęto, że maksymalny koszt dotacji budżetowej na pokrycie dofinansowania inwestycji początkowych w latach 2008-2010 wyniósłby 240 mln zł.

„Tym samym łączne nakłady z budżetu państwa w okresie obowiązywania ustawy wyniosą 2.929,5 mln zł, z czego:

- a) nakłady obligatoryjne wynikające wprost z przepisów nowej ustawy - 1.487,5 mln zł,
- b) skutki przeniesione na lata 2008-2015 - 1.202 mln zł.

Część kosztów, dotyczących nakładów obligatoryjnych wynikających wprost z przepisów nowej ustawy na lata 2008-2015, będzie sfinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Łączna kwota przeznaczona ze środków ww. Funduszu w latach 2008-2015 wyniesie 152 mln zł.²⁸

Regulacja ustawy – Prawo ochrony środowiska.

Ustawa – Prawo ochrony środowiska reguluje m.in. zagadnienia związane z finansowaniem ochrony środowiska i gospodarki wodnej przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Przepisy art. 401 ustawy – Prawo ochrony środowiska wskazują źródła przychodów Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy, które w zasadniczej części są regulowane przepisami szczególnymi. Złożoność źródeł przychodów poszczególnych funduszy znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w systemie wydatków każdego z nich. Dlatego też ustawodawca w art. 401c ustawy – Prawo ochrony środowiska w sposób niezwykle kazuistyczny wskazał, na jakie cele mogą być przeznaczone wpływy uzyskiwane z konkretnych tytułów.²⁹

²⁷ Uzasadnienie do projektu ustawy o zasadach funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, nr druku 2077.

²⁸ Uzasadnienie do projektu ustawy o zasadach funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, nr druku 2077.

²⁹ K. Gruszecki, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, LEX 2011.

Zgodnie z art. 401c ust. 2 ustawy – Prawo ochrony środowiska, środki Narodowego Funduszu w wysokości nie mniejszej niż połowa kwoty przychodów pochodzących z opłat, o których mowa w dziale VII ustawy - Prawo geologiczne i górnicze, po pomniejszeniu o koszty obsługi tych przychodów, przeznaczają się na finansowanie potrzeb górnictwa służących ograniczeniu negatywnego oddziaływania na środowisko wynikającego z wydobywania kopalin i likwidacji zakładów górniczych.

A. Szczegółowe warunki udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla.

Zgodnie z art. 400a ustawy – Prawo ochrony środowiska minister właściwy do spraw środowiska upoważniony został do określenia, w drodze rozporządzenia, szczegółowych warunków udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej ze środków pozostających w dyspozycji Narodowego Funduszu oraz wojewódzkich funduszy, uwzględniając konieczność zapewnienia przejrzystości udzielania tej pomocy oraz zapewnienia zgodności udzielanej pomocy z warunkami jej dopuszczalności.

W oparciu o powyższe upoważnienie (mające charakter fakultatywny) Minister Środowiska wydał dnia 30 kwietnia 2013 r. rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla.³⁰ Przedmiotowe rozporządzenie określa szczegółowe warunki udzielania przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pomocy publicznej, na podstawie ustawy – Prawo ochrony środowiska, na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem 21 maja 2013 r. i obowiązywać będzie do dnia 31 grudnia 2015 r. (§ 8 – 9 rozporządzenia).

Na potrzeby przedmiotowego rozporządzenia pojęcia: węgiel, zamknięcie oraz jednostka produkcyjna węgla zostały zdefiniowane poprzez odesłanie do art. 1 decyzji Rady nr 2010/787. Przepis ten definiuje wymienione pojęcia w następujący sposób:

- 1) „**węgiel**” oznacza wysokiej-, średniej- i niskiej klasy węgiel kategorii A i B, w rozumieniu międzynarodowej klasyfikacji ustanowionej przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ,³¹
- 2) „**zamknięcie**” oznacza trwałe zaprzestanie produkcji i sprzedaży węgla,

³⁰ Dz.U. z 2013 r. poz. 580.

³¹ Jak wskazano w rozdziale II pkt 4. niniejszego opracowania definicja ta obejmuje węgiel kamienny (tj. węgiel, którego wartość opałowa górna jest większa lub równa 15 MJ/kg) i nie obejmuje węgla eksploatowanego w kopalniach węgla brunatnego.

- 3) „jednostka produkcyjna węgla” oznacza podziemne lub odkrywkowe miejsce wydobycia węgla i powiązaną infrastrukturę, zdolne do produkowania węgla surowego niezależnie od innych części przedsiębiorstwa.

Zgodnie z przepisami omawianego rozporządzenia pomoc publiczna może zostać udzielona przedsiębiorstwu górnictwu, którego podstawowym przedmiotem działalności jest prowadzenie likwidacji kopalni, zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, o którym mowa w przepisach ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015. Pomoc ta udzielana jest zgodnie z przepisami decyzji Rady nr 2010/787.

Na mocy § 5 przedmiotowego rozporządzenia pomoc publiczna udzielana jest w formie dotacji i może zostać przyznana na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla, polegające w szczególności na: podziemnych pracach zabezpieczających, ochronie powierzchni ziemi przed skutkami eksploatacji podziemnej (w tym przez podsadzanie i lokowanie odpadów mineralnych), ujmowaniu, uzdatnianiu i odprowadzaniu wód kopalnianych (w tym wód zasolonych), rekultywacji powierzchni ziemi na terenach zdegradowanych działalnością wydobywczą oraz usuwaniu szkód w powierzchni ziemi spowodowanych eksploatacją podziemną.

Koszty realizacji powyższych celów nie mogą być związane z bieżącą produkcją węgla, a pomoc publiczna przyznana na ich pokrycie nie może przekraczać 100% ich wysokości. Pomoc ta podlega sumowaniu z inną pomocą publiczną lub pomocą *de minimis* udzielaną w związku z tymi samymi kosztami, bez względu na jej formę i źródło pochodzenia, w tym ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej. Całkowita wartość zsumowanej pomocy nie może powodować przekroczenia intensywności pomocy na poziomie 100% wysokości poniesionych kosztów.

Dokumenty rządowe dotyczące subsydiowania wydobycia węgla w latach 2010-2013.

Poza aktami o charakterze normatywnym, opisanymi powyżej, do subsydiowania wydobycia węgla w latach 2010-2013 odnoszą się również dokumenty niebędące aktami prawnymi (nienormatywne). Do dokumentów tych należy „Strategia działalności dla górnictwa węgla kamiennego Polsce w latach 2007-2015” oraz „Polityką energetyczną Polski do 2030 r.”.

Strategia działalności dla górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015.

Dokument pn. „Strategia działalności dla górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015” został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 31 lipca 2007 r. Przedmiotowy dokument nie ustala szczegółowych działań restrukturyzacyjnych, lecz określa kierunki w zakresie strategii działalności górnictwa, które powinny stanowić podstawę do budowy strategii przez spółki węglowe.

Celem polityki państwa w stosunku od sektora górnictwa węgla kamiennego będzie racjonalne oraz efektywne gospodarowanie posiadanymi złożami węgla, tak by mogły one służyć kolejnym pokoleniom.

Założenia tej strategii przewidują realizację celów w zakresie:

- 1) racjonalnego i efektywnego gospodarowania złożami węgla kamiennego w Polsce,
- 2) zakończenia prac nad budową Grupy Węglowo-Koksowej,
- 3) zwiększenia bezpieczeństwa pracy w kopalniach poprzez wprowadzenie wymagań, które powinny spełniać firmy przed dopuszczeniem do wykonywania prac w zakładach górniczych, oraz zwiększenia kontroli nad firmami usługowymi przez organy nadzoru górniczego,
- 4) utrzymania znaczącej roli węgla w energetyce oraz jego wykorzystania do produkcji paliw gazowych i ciekłych.

Program ten jest pierwszym programem dotyczącym restrukturyzacji górnictwa, w którym Ministerstwo Gospodarki określiło jedynie główne warunki działań dla całego sektora. Szczegółowe plany rozwoju kopalń, na podstawie tych zapisów, przygotowują zarządy spółek węglowych.

W strategii zapisano znacznie niższy niż w latach ubiegłych udział budżetu państwa i pomocy publicznej w finansowaniu działalności sektora. Jednocześnie wydłużono okres spłaty odroczonej zobowiązań spółek węglowych w równych ratach od 2008 roku do końca 2013 roku.

Polityka energetyczna Polski do 2030 r.

Zgodnie z „Polityką energetyczną Polski do 2030 r.” głównym celem polityki energetycznej w obszarze węgla jest racjonalne i efektywne gospodarowanie złożami węgla, znajdującymi się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Polityka energetyczna państwa zakłada wykorzystanie węgla jako głównego paliwa dla elektroenergetyki w celu zagwarantowania odpowiedniego stopnia bezpieczeństwa energetycznego kraju. Szczegółowymi celami w tym obszarze są:

- 1) zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez zaspokojenie krajowego zapotrzebowania na węgiel, zagwarantowanie stabilnych dostaw do odbiorców i wymaganych parametrów jakościowych,
- 2) wykorzystanie węgla przy zastosowaniu sprawnych i niskoemisyjnych technologii, w tym zgazowania węgla oraz przerobu na paliwa ciekłe lub gazowe,
- 3) wykorzystanie nowoczesnych technologii w sektorze górnictwa węgla dla zwiększenia konkurencyjności, bezpieczeństwa pracy, ochrony środowiska oraz stworzenia podstaw pod rozwój technologiczny i naukowy,
- 4) maksymalne zagospodarowanie metanu uwalnianego przy eksploatacji węgla w kopalniach.

Dla realizacji powyższych celów zostanie podjęty szereg działań, jednakże z uwagi na przedmiot niniejszego raportu na szczególne uwzględnienie zasługują:

- 1) wprowadzenie regulacji prawnych uwzględniających cele proponowane w polityce energetycznej, a w szczególności instrumentów motywujących do prowadzenia prac przygotowawczych oraz utrzymywania odpowiednich mocy wydobywczych,
- 2) rozwój zmodernizowanych technologii przygotowania węgla do energetycznego wykorzystania,
- 3) zniesienie barier prawnych w zakresie udostępniania nowych złóż węgla kamiennego i brunatnego,
- 4) zabezpieczenie dostępu do zasobów węgla poprzez realizację przedsięwzięć w zakresie udostępniania i przemysłowego zagospodarowania nowych, udokumentowanych złóż strategicznych jako inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
- 5) dokończenie trwających zmian organizacyjnych i strukturalnych. W uzasadnionych ekonomicznie przypadkach dopuszczenie możliwości tworzenia grup kapitałowych na bazie spółek węglowych i spółek energetycznych, z zachowaniem zasad dialogu społecznego,

- 6) wsparcie dla gospodarczego wykorzystania metanu, uwalnianego przy eksploatacji węgla w kopalniach węgla kamiennego,
- 7) pozyskiwanie funduszy na rozwój górnictwa poprzez prywatyzację spółek węglowych, po uzgodnieniu ze stroną społeczną,
- 8) zasadność prywatyzacji, wolumen akcji i czas debiutu będą analizowane pod kątem realizacji celów polityki energetycznej,
- 9) wspieranie prac badawczych i rozwojowych nad technologiami wykorzystania węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych, zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko procesów pozyskiwania energii z węgla oraz w zakresie węglowych ogniw paliwowych,
- 10) zachowanie przez Ministra Gospodarki dotychczasowych kompetencji ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa w odniesieniu do przedsiębiorstw górniczych.

2.3 Przegląd programów operacyjnych przewidujących możliwość subsydiowania wydobycia węgla kamiennego i brunatnego w latach 2010 – 2013.

A. Programy Operacyjne – uwagi ogólne.

Instrumentem odniesienia dla przygotowywania programów operacyjnych są Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności)³². Zostały one przygotowane zgodnie z wymogami art. 27 rozporządzenia 1083/2006. Dokument przedstawia analizę sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i jej regionów, formułuje najważniejsze wyzwania dla kraju w perspektywie kolejnych lat oraz określa cele zmierzające do osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej z krajami i regionami Wspólnoty, prezentuje alokację środków finansowych na poszczególne programy oraz ramy systemu realizacji. Dodatkowo przedstawiono opis programów operacyjnych, realizujących cele zakładane w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia.

Obok działań o charakterze prawnym, fiskalnym i instytucjonalnym cele Narodowej Strategii Spójności realizowane za pomocą programów operacyjnych (zarządzanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju), regionalnych programów operacyjnych (zarządzanych przez zarządy poszczególnych województw) oraz projektów współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych, tj.:

³² *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie*, Narodowa Strategia Spójności, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2007 r., s. 4.

- 1) **Program Infrastruktura i Środowisko** – współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności,
- 2) **Program Innowacyjna Gospodarka** – współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 3) **Program Kapitał Ludzki** – współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego,
- 4) **16 Programów Regionalnych** – finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 5) **Program Rozwój Polski Wschodniej** – finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 6) **Program Pomoc Techniczna** – finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 7) **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej** – finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Krajowy akt prawny, tj. ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, reguluje kwestie związane z programami operacyjnymi i programami rozwoju. Programy są dokumentami o charakterze operacyjno-wdrożeniowym ustanawianymi w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz strategii rozwoju, określającymi działania przewidziane do realizacji zgodnie z ustalonym systemem finansowania i realizacji, stanowiącym element programu. Programy przyjmuje się w drodze uchwały lub decyzji odpowiedniego organu (art. 15 ust. 1 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju).

W zakresie definicji pojęcia programu operacyjnego art. 15 ust. 4 ustawy odsyła do przepisu art. 37 rozporządzenia 1083/2006, który reguluje wymogi dotyczące programów operacyjnych dla celów „Konwergencja” oraz „Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie”. Programami operacyjnymi są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne.

Szczegółowe wymagania co do zawartości programu zawiera art. 17 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W przypadku krajowego programu operacyjnego projekt programu opracowuje oraz uzgadnia minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, we współpracy z właściwymi ministrami, a w przypadku regionalnego programu operacyjnego – zarząd województwa we współpracy z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego. Projekt krajowego programu operacyjnego jest następnie przyjmowany przez Radę Ministrów, w drodze uchwały, i kierowany do Komisji Europejskiej. Krajowy program operacyjny po przyjęciu przez Komisję Europejską, w drodze decyzji, jest przekazywany do wiadomości członkom Rady Ministrów.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko został zatwierdzony na lata 2007-2013 przez Komisję decyzją z dnia 7 grudnia 2007 r. Kolejny Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko obejmował będzie lata 2014-2020.

System zarządzania i wdrażania Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jest regulowany przez rozporządzenie 1083/2006, rozporządzenie 1828/2006 oraz przepisy ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

W ramach programu realizuje się duże inwestycje infrastrukturalne w zakresie ochrony środowiska, transportu, energetyki, kultury i dziedzictwa narodowego, ochrony zdrowia oraz szkolnictwa wyższego. W ramach programu realizowanych jest 15 priorytetów:

- 1) Gospodarka wodno-ściekowa,
- 2) Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
- 3) Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska,
- 4) Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska,
- 5) Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych,
- 6) Drogowa i lotnicza sieć TEN-T,
- 7) Transport przyjazny środowisku,
- 8) Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe,
- 9) Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność,
- 10) Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii,
- 11) Kultura i dziedzictwo kulturowe,
- 12) Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony,
- 13) Infrastruktura szkolnictwa wyższego,
- 14) Pomoc techniczna - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- 15) Pomoc techniczna - Fundusz Spójności.

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wynosi **37 700,5 mln euro**, z czego wkład unijny to 28 338 mln euro, zaś wkład krajowy – 6 984,5 mln euro. Suma środków unijnych przeznaczonych na

realizację programu stanowi ok. 42% całości środków polityki spójności w Polsce (zgodnie z wersją 3.0 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko z dnia 21 grudnia 2011 r.).

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka został przygotowywany na podstawie rozporządzenia nr 1083/2006, rozporządzenia 1080/2006 oraz ustawy o zadach prowadzenia polityki rozwoju. Zakres obowiązywania Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka został określony na lata 2007 – 2013, jednakże zgodnie z zasadami rozliczania funduszy strukturalnych wydatki ponoszone na projekty w ramach programów operacyjnych są kwalifikowane, jeżeli zostały faktycznie poniesione pomiędzy datą przedłożenia programu operacyjnego Komisji a dniem 31 grudnia 2015 r.³³

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka został zatwierdzony przez Komisję decyzją z dnia 1 października 2007 r. nr K (2007) 4562 w sprawie przyjęcia Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka w ramach pomocy wspólnotowej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego objętego celem „Konwergencja” w Polsce, a następnie przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 30 października 2007 r. nr 267 w sprawie przyjęcia Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013. Zmiany w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka wynikające ze śródkresowego przeglądu dokonanego w 2011 r. zostały zatwierdzone przez Komisję decyzją z dnia 22 grudnia 2011 r. nr K(2011) 9788 zmieniającą decyzję K (2007) 4562 w sprawie przyjęcia Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka w ramach pomocy wspólnotowej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego objętego celem „Konwergencja” w Polsce.

Głównym celem Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Osiągnięcie celu głównego umożliwiają ma realizacja sześciu celów szczegółowych: zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw, wzrost konkurencyjności polskiej nauki, zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym, zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym, tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy, wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka realizowany jest poprzez 8 priorytetów tematycznych oraz priorytet Pomoc Techniczna:

- 1) Priorytet I – Badania i rozwój nowoczesnych technologii,

³³ Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013, Warszawa, 22 października 2013 r., str. 4.

- 2) Priorytet II – Infrastruktura sfery B+R,
- 3) Priorytet III – Kapitał dla innowacji,
- 4) Priorytet IV – Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia,
- 5) Priorytet V – Dyfuzja innowacji,
- 6) Priorytet VI – Polska gospodarka na rynku międzynarodowym,
- 7) Priorytet VII – Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji,
- 8) Priorytet VIII – Społeczeństwo informacyjne – zwiększenie innowacyjności gospodarki,
- 9) Priorytet IX – Pomocy techniczna.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka finansowany jest przy zaangażowaniu środków publicznych – krajowych (budżetu państwa) i wspólnotowych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) oraz środków prywatnych. Łączna wielkość publicznych środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka wynosi **10 186 030 644 euro**. Na kwotę tę składają się środki publiczne pochodzące z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 8 658 126 047 euro oraz środki krajowe, których zaangażowanie przewidziano na poziomie 1 527 904 597 euro. Poziom krajowego współfinansowania publicznego stanowi 15% całkowitej alokacji środków publicznych, z kolei wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego stanowi odpowiednio 85% całkowitej alokacji środków publicznych.³⁴

Koszty kwalifikowane do refundacji w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka oraz zasady dotyczące okresów kwalifikowalności, a także wykaz działań objętych pomocą publiczną wraz z podstawą prawną udzielania pomocy i okresem obowiązywania zostały określone w wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007 - 2013³⁵, które obowiązują od dnia 16 listopada 2007 r. Projekty, które mogą uzyskać dofinansowanie, wybierane są w trybie otwartego lub zamkniętego konkursu z poszanowaniem zasad jawności oraz dostępu do informacji zgodnie z kryteriami wyboru projektów zatwierdzonymi przez Komitet Monitorujący Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka. Wydatki ponoszone na projekty mogą zostać uznane za kwalifikowane od dnia 1 stycznia 2007 r., z zastrzeżeniem rygorów wynikających z zasad dotyczących pomocy publicznej.

³⁴ *Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013*, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013, Warszawa, 22 października 2013 r., pkt 2.3., str. 7.

³⁵ *Wytyczne w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013*, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, MIIR/POIG/1(7)/12/2013, Warszawa, 16 grudnia 2013 r.

Emerytury górnicze

Tzw. emerytury górnicze są specyficznym rodzajem dofinansowania górnictwa krajowego i dotyczą byłych pracowników kopalni: węgla, rud, kruszców, surowców ogniotrwałych, glin szlachetnych, kaolinów, magnezytów, gipsu, anhydrytu, soli kamiennej i potasowej, fosforytów oraz barytu.

Świadczenie to przysługuje pracownikowi, który pracował pod ziemią oraz spełnił łącznie następujące warunki (art. 50a)³⁶:

- 1) *ukończył 55 lat życia;*
- 2) *ma okres pracy górniczej wynoszący łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 10 lat pracy górniczej określonej w art. 50c ust. 1;*
- 3) *nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.*

Prawo do górniczej emerytury, przysługuje również pracownikom, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat. Powyżej wskazane uprawnienie przysługuje pracownikom, którzy nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

³⁶ Wiek emerytalny wymagany od pracowników: kobiet mających co najmniej 20 lat , a mężczyzn co najmniej 25 lat pracy górniczej i równorzędnej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 50C ust. 1, wynosi 50 lat.

3. Analiza źródeł dofinansowania sektora górnictwa węglowego w Polsce

3.1 Zestawienie przeanalizowanych źródeł informacji oraz zakresu subsydiowania

Na podstawie informacji zawartych w poprzednich rozdziałach opracowania tj. identyfikacji złóż kopalin oraz analizy prawnej dotyczącej finansowania sektora górnictwa w Polsce w latach 2010 – 2013, przeprowadzono poszukiwania poszczególnych subsydiów wydobywania węgla w Polsce. Poniżej przedstawiamy zestawienie przeanalizowanych materiałów, będących podstawą do ustalenia zakresu i wysokości dofinansowania (podpunkt 3.2):

1. Raport OECD *POLSKA: Wykaz oszacowanego wsparcia budżetowego i wydatków podatkowych na rzecz paliw kopalnych*,
2. *Informacje o funkcjonowaniu górnictwa*, Ministerstwa Gospodarki, lata 2010, 2011, 2011 oraz okres styczeń-wrzesień 2013,
3. *Program działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007 – 2015*, tekst jednolity,
4. Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w latach 2004- 2006 oraz strategia na lata 2007-2010 ,
5. Informacje o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2010, 2011, 2013,
6. Listy zrealizowanych projektów Głównego Instytutu Górnictwa za lata 2007-2013,
7. Listy zrealizowanych projektów Instytutu Techniki Górniczej i Instytutu Górnictwa Odkrywkowego za lata 2007-2013,
8. Raporty o udzielaniu pomocy publicznej za lata 2010-2013, *UOKIK*,
9. Listy działań i zrealizowanych projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego za lata 2007 – 2013,
10. Przegląd Programów Strategicznych Województwa Małopolskiego,
11. Indeksy biblioteczne SGGW oraz Państwowego Instytutu Geologicznego,
12. Listy beneficjentów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013,
13. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013,
14. Bilanse zasobu złóż kopalin w Polsce 2010, 2011 i 2012 Państwowego Instytutu Geologicznego,
15. Sprawozdania Ogólne z Działalności Unii Europejskiej lata 2010, 2011, 2012, 2013.

Ponadto dokonano przeglądu:

- Bazy danych następujących instytucji:
 - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska Katowice
 - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska Wrocław
 - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska Łódź
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie
 - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu
 - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi
 - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach
- Bazy danych oraz zeszyty naukowe:
 - <http://crfop.gdos.gov.pl/>
 - <http://www.min-pan.krakow.pl/czasopisma/gospodarka-surowcami-mineralnymi/1502-gospodarka-surowcami-mineralnymi-2013.html>
 - <http://mining.archives.pl>
 - zeszyty naukowe Górnictwo i Geoinżynieria
 - zeszyty naukowe Politechniki Śląskiej
 - wydania czasopisma Przegląd Górniczy z lat 2010-2013
 - biuletyny Państwowego Instytutu Geologicznego
- Zawartość stron internetowych:
 - <http://www.gornictwo.wnp.pl>
 - <http://www.nettg.pl>
 - <http://www.cire.pl>
 - <http://www.iisd.org/gsi/>

- <http://www.funduszezstrukturalne.gov.pl/>
 - <http://www.mapadotacji.gov.pl>
 - Fundusz Badawczy Węgla i Stali
 - Katowicki Holding Węglowy – Rozwój i wdrożenie innowacyjnej technologii produkcji nowego kruszywa budowlanego
- Zawartość stron internetowych następujących przedsiębiorstw:
 - PGE Bełchatów
 - Lubelski Węgiel Bogdanka S.A.
 - Kompania Węglowa S.A.
 - Jastrzębska Spółka Węglowa S.A.
 - PAK Kompania Węgla Brunatnego Konin S.A.
 - PAK Kompania Węgla Brunatnego Adamów S.A.
 - Kopalnia Węgla Brunatnego Turów

W celu pozyskania dodatkowych informacji dotyczących projektu autorzy udali się z wizytą do następujących instytucji³⁷:

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
2. Państwowy Instytut Geologiczny – wizyta w bibliotece celem analizy biuletynów zasobów złóż kopalin w Polsce wg. PIG,

Jak również wysłano elektroniczne zapytania o udzielenie informacji niezbędnych do wykonania opracowania do:

- Instytutu Techniki Górniczej,
- Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska,
- Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska,
- Instytutu Geodezji i Kartografii,
- Instytutu Chemicznej Przeróbki Węgla,

³⁷ Niektóre z tych instytucji nie przekazały informacji, odsyłając zespół badawczy do Ministerstwa Gospodarki.

- Instytutu Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego,
- Głównego Urzędu Górniczego,
- Ministerstwa Ochrony Środowiska,
- Ministerstwa Rozwoju Regionalnego,
- Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju.

Po wnikliwej analizie informacji i materiałów przedstawionych powyżej w analizie ekonomicznej subsydiów sektora węgla kamiennego i brunatnego w Polsce w latach 2010 – 2013 wykorzystano głównie następujące źródła:

1. Raport OECD *POLSKA: Wykaz oszacowanego wsparcia budżetowego i wydatków podatkowych na rzecz paliw kopalnych*,
2. *Informacje o funkcjonowaniu górnictwa*, Ministerstwa Gospodarki, lata 2010, 2011, 2011 oraz okres styczeń-wrzesień 2013,
3. *Program działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007 – 2015*, tekst jednolity,
4. Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w latach 2004- 2006 oraz strategia na lata 2007-2010 ,
5. Informacje o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2010, 2011, 2013,
6. Listy zrealizowanych projektów Głównego Instytutu Górnictwa za lata 2007-2013,
7. Listy zrealizowanych projektów Instytutu Techniki Górniczej i Instytutu Górnictwa Odkrywkowego za lata 2007-2013,
8. Raporty o udzielaniu pomocy publicznej za lata 2010-2013, *UOKIK*,
9. Listy działań i zrealizowanych projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego za lata 2007 – 2013,
10. Przegląd Programów Strategicznych Województwa małopolskiego,
11. Indeksy biblioteczne SGGW oraz Państwowego Instytutu Geologicznego,

12. Lista beneficjentów Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013.

W oparciu o wszystkie zgromadzone w wyniku dotychczasowych poszukiwań informacje o subsydiowaniu sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego w Polsce w latach 2010 – 2013, sporządzono zbiorcze tabele z zestawieniem odnalezionych informacji, które zamieszcza się jako załączniki 1, 2, 3 i 4 do niniejszego opracowania. W tabelach ujęto zestawienie odnalezionych projektów z podziałem na konkretne źródła pochodzenia środków finansowych, wraz z wyszczególnieniem ilości przekazanych środków pomocowych. Każda z odnalezionych informacji poparta jest konkretnym źródłem w osobnej kolumnie tabeli.

3.1.1 Subsydia - ujęcie księgowe i prezentacja w sprawozdaniu finansowym

Wydobycie węgla kamiennego i brunatnego w Polsce w latach 2010 - 2013 było subsydiowane z różnych źródeł finansowania oraz w różny sposób i na różne cele.

Z perspektywy raportowania finansowego dotacje powyższe można podzielić na dwie grupy:

- dotacje bezpośrednio dla sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego jako całości,
- dotacje indywidualne dla przedsiębiorstw należących do sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego.

Dotacje dla sektora jako całości

Do tej grupy subsydiów zaliczyć należy:

- dotacje do rent i emerytur górniczych;
- pokrywane przez państwo koszty osierocone po upadłych kopalniach, w tym koszty rekultywacji terenów przez nie zajmowanych oraz koszty restrukturyzacji zatrudnienia.

Subsydia dla sektora jako całości z perspektywy sprawozdawczości finansowej uwidocznione są zarówno w budżecie jednostki finansującej tj. głównie w budżecie państwa jako wydatek celowy oraz w sprawozdaniu jednostki realizującej subsydiowane zadanie jako przychód z dotacji.

Dotacje dla indywidualnych przedsiębiorstw

Do tej grupy subsydiów zaliczyć należy:

- dotacje przeznaczone na ograniczenie działalności, które zwykle związane są z pokryciem strat wynikających z ograniczenia produkcji;

- dotacje na pokrycie kosztów nadzwyczajnych np. związanych z likwidacją przedsiębiorstwa;
- dotacje na nowe inwestycje, mające na celu zwiększenie dostępu do zasobów węgla lub wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w procesie wydobywania.

Wydatki na subsydia dla indywidualnych przedsiębiorstw z perspektywy sprawozdawczości finansowej uwidocznione są zarówno w budżecie jednostki finansującej jako wydatek celowy jak i w sprawozdaniu jednostki otrzymującej dotację w sposób opisany poniżej.

Z punktu widzenia przepisów regulujących ujęcie księgowe oraz sprawozdawczość finansową subsydia dla przedsiębiorstw są pomocą, która przybiera formę przekazania jednostce gospodarczej środków, w zamian za spełnianie przez nią, w przeszłości lub w przyszłości, pewnych warunków związanych z jej działalnością operacyjną.

Kwestie ujęcia księgowego i prezentacji dotacji w sprawozdaniu finansowym subsydiowanej jednostki prowadzącej księgi rachunkowe regulowały w okresie 2010-2013 oraz regulują nadal przepisy Ustawy z dnia z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.

Ewidencja otrzymanej dotacji w księgach rachunkowych i tym samym jej wpływ na poszczególne elementy sprawozdania finansowego zależy przede wszystkim od celu, na który została ona przyznana.

Otrzymywane przez jednostki dotacje dzielimy generalnie na dotacje do aktywów (inwestycji) i do przychodów.

Dotacje do aktywów mają na celu finansowanie aktywów trwałych, a dokładnie ich zakup, wytworzenie, budowę bądź ulepszenie. Pozyskanie i prawidłowe rozliczenie tego rodzaju dotacji jest uzależnione od wydatkowania jej środków zgodnie z ich przeznaczeniem, czyli rodzajem aktywów objętych dotacją, miejscem ich przechowywania lub okresem, w którym powinny być zakupione, wytworzone lub użytkowane.

Natomiast dotacje do przychodów przeznaczone są na finansowanie bieżącej działalności operacyjnej jednostki, w tym sprzedaż produktów i towarów oraz świadczenie usług, albo wstrzymanie się od sprzedaży produktów i towarów oraz świadczenia usług i działania związane z zaprzestaniem działalności.

Stosowanie do przepisów art. 3 ust. 1 pkt 32 lit. h) ustawy o rachunkowości, przychody z tytułu otrzymania nieodpłatnie (w tym w drodze darowizny aktywów), w tym także środków pieniężnych na inne cele niż dopłaty do cen sprzedaży, nabycie lub wytworzenie środków trwałych, środków trwałych

w budowie albo wartości niematerialnych i prawnych zalicza się do pozostałych przychodów operacyjnych.

Natomiast art. 41 ust. 1 pkt. 2 ustawy o rachunkowości stanowi, iż środki pieniężne otrzymane na sfinansowanie nabycia lub wytworzenia środków trwałych, w tym także środków trwałych w budowie oraz prac rozwojowych, jeżeli stosownie do innych ustaw nie zwiększają one kapitałów (funduszy) własnych, zalicza się do rozliczeń międzyokresowych przychodów. Zaliczone do rozliczeń międzyokresowych przychodów kwoty zwiększają stopniowo pozostałe przychody operacyjne, równoległe do odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środków trwałych lub kosztów prac rozwojowych sfinansowanych z tych źródeł.

Dotacja stanowi zatem przychód przez który, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 30 ustawy o rachunkowości, rozumie się uprawdopodobnione powstanie w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zwiększenia wartości aktywów, albo zmniejszenia wartości zobowiązań, które doprowadzą do wzrostu kapitału własnego lub zmniejszenia jego niedoboru w inny sposób niż wniesienie środków przez udziałowców lub właścicieli.

Tak sformułowana definicja przychodów może budzić wątpliwości, w którym momencie dotacja jako uprawdopodobniona korzyść ekonomiczna może zostać zaliczona do przychodów podmiotu gospodarczego. Czy może to być moment podpisania umowy, czy dopiero moment faktycznego przekazania środków dotacji na rachunek beneficjenta? W literaturze przedmiotu spotyka się różne na ten temat opinie. Niektórzy autorzy twierdzą, że momentem tym może być dopiero sfinansowanie dotacją wydatków, na które została ona przekazana lub wręcz dopiero moment ostatecznego rozliczenia i zatwierdzenia dotacji.

Dlatego też każdy podmiot gospodarczy powinien we własnym zakresie rozważyć i podjąć decyzję co do sposobu ujmowania przychodów z dotacji w określonych sytuacjach. Przy podejmowaniu decyzji kierownik jednostki powinien kierować się przede wszystkim nadrzędnymi zasadami rachunkowości. Podjęte decyzje powinny być opisane w stosowanej przez jednostkę polityce rachunkowości.

Do ewidencji dotacji w zależności od jej przeznaczenia służy:

- **konto 84** "Rozliczenia międzyokresowe przychodów" – w przypadku dotacji na nabycie lub wytworzenie aktywów trwałych, jeżeli stosownie do innych przepisów nie wpływają one na zwiększenie kapitałów (funduszy) własnych,
- **konto 70-0** "Sprzedaż produktów" lub 73-0 "Sprzedaż towarów" – w przypadku dotacji do cen sprzedaży produktów lub towarów,

- **konto 76-0** "Pozostałe przychody operacyjne" – w przypadku dotacji na inne cele niż dopłaty do cen sprzedaży, nabycie lub wytworzenie środków trwałych, środków trwałych w budowie albo wartości niematerialnych i prawnych.

Oznacza to, iż wpływ dotacji na konto bankowe - na podstawie wyciągu z rachunku bankowego - podlega ujęciu, zapisem:

1) w przypadku dotacji na nabycie lub wytworzenie aktywów trwałych:

- **Wn konto 13-0** "Rachunek bieżący",
- **Ma konto 84** "Rozliczenia międzyokresowe przychodów",

2) w przypadku dotacji do cen sprzedaży produktów lub towarów:

- **Wn konto 13-0** "Rachunek bieżący",
- **Ma konto 70-0** "Sprzedaż produktów",

3) w przypadku dotacji na inne cele niż dopłaty do cen sprzedaży, nabycie lub wytworzenie środków trwałych, środków trwałych w budowie albo wartości niematerialnych i prawnych:

- **Wn konto 13-0** "Rachunek bieżący",
- **Ma konto 76-0** "Pozostałe przychody operacyjne".

Przy czym kwotę dotacji podlegającą ewidencji na koncie 84 przebiegowuje się na konto 76-0, równolegle i proporcjonalnie do odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środków trwałych (wartości niematerialnych i prawnych), których zakup lub wytworzenie zostało sfinansowane ze środków dotacji. Jeżeli środek trwały (wartość niematerialna i prawna) został sfinansowany dotacją tylko w pewnej części, to na pozostałe przychody operacyjne odnosi się wyłącznie tę wartość, która odpowiada wielkości przyznanej dotacji.

Należy ponadto pamiętać, iż decyzja o przyznaniu dotacji nie jest równoznaczna z wpływem środków pieniężnych - ze względu na możliwość jej wycofania przez instytucję, która ją wydała. Dlatego też, do dnia faktycznego wpływu środków dotacji na rachunek bankowy, dotacja nie podlega ewidencji księgowej (bilansowej).

3.2 Wyniki analiz ekonomicznych dotyczących subsydiowania sektora węgla kamiennego i brunatnego w Polsce w latach 2010 – 2013

Zaprezentowano zidentyfikowane formy subsydiowania sektora górnictwa w zależności od źródła pochodzenia środków oraz poziomu ich przyznawania beneficjentom. Dodatkowo autorzy przedstawili wyniki analizy systemów wsparcia dla górnictwa w Niemczech, Rumunii i na Węgrzech w celu zobrazowania wielkości przekazywanych funduszy w Polsce i za granicą (wyniki w rozdziale 4.3 przeliczono na PLN).

3.2.1 Charakterystyka zidentyfikowanych form subsydiowania sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego w latach 2010 – 2013 ze środków budżetu państwa na poziomie krajowym i regionalnym

Poniżej przedstawiono przydzielanie subsydiów dla sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego pochodzących ze środków Skarbu Państwa w latach 2010 – 2013.

Najważniejszym zadaniem finansowym krajowego sektora górnictwa w roku 2010 było zakończenie trwającego od 6 lat procesu dokapitalizowywania Kompanii Węglowej S.A., której we wspomnianym okresie udzielono wsparcia o wartości **900 000,00 tys. PLN.**

W dniu 28 grudnia 2010 r. Minister Skarbu Państwa oraz KW S.A. podpisali umowę o przekazaniu wkładu niepieniężnego i środków finansowych oraz objęciu przez Skarb Państwa akcji w podwyższonym kapitale zakładowym Kompanii Węglowej S.A., na mocy której Skarb Państwa wniósł do Kompanii:

- 93,33% akcji Huty Łabędy S.A. o łącznej wartości **287 900,00 tys. PLN,**
- 100% udziałów Nadwiślańskiej Spółki Energetycznej Sp. z o.o. o łącznej wartości **29 900,00 tys. PLN,**
- wkład pieniężny ze środków Funduszu Restrukturyzacji Przedsiębiorców w kwocie **98 200,00 tys. PLN.**

RAZEM: 416 000,00 tys. PLN w roku 2010

W 2010 r. dotacja na finansowanie zadań w zakresie górnictwa węgla kamiennego będąca w dyspozycji Ministra Gospodarki została przeznaczona na sfinansowanie zadań określonych w ustawie z

dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008 – 2015, będącej podstawą programów pomocowych dla sektora górnictwa węgla kamiennego (N 575/2007 oraz N 653/2009), w tym kosztów funkcjonowania tych programów (tj. kosztów wynikających z prowadzenia monitoringu przez ARP S.A. oraz kosztów obsługi świadczeń wypłacanych przez ZUS). Łączna wysokość dostępnych środków budżetowych (po uwzględnieniu dodatkowych kwot wynikających z decyzji Ministra Finansów) wyniosła 772 751,80 tys. PLN, z czego wykorzystano środki w wysokości **772 019,1 tys. PLN** (99,9%).

Całkowita wielkość pomocy publicznej (a zatem bez ww. kosztów funkcjonowania programu pomocowego, ale z uwzględnieniem pozostałych podmiotów udzielających pomocy, tj. NFOŚiGW i PFRON) dla sektora górnictwa węgla kamiennego wyniosła w 2010 r. 774 982,02 tys. PLN.

Wartość pomocy publicznej wynikająca ze zwolnienia SRK z opłat i kar wobec NFOŚiGW i PFRON wyniosła odpowiednio **5 343,55 tys. PLN** oraz **846,21 tys. PLN**. Ponadto udzielono dotacji ze środków NFOŚiGW na pokrycie niektórych kosztów związanych z likwidacją kopalń w wysokości **3 473,69 tys. PLN**.

W roku 2011 na finansowanie, przez Ministra Gospodarki, zadań wynikających z ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (łącznie z kosztami realizacji wypłat świadczeń przez ZUS oraz prowadzonym przez ARP S.A. monitoringiem sektora) wykorzystano środki z budżetu państwa w kwocie: 354 732,1 tys. PLN³⁸.

Jako szczegółowe elementy rozdysponowania środków można wyszczególnić następujące³⁹:

- Monitoring procesów związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego oraz innych czynności zleconych przez ministra właściwego do spraw gospodarki dotyczących restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego – **4 234,5 tys. PLN**,
- Naprawianie szkód górniczych wywołanych ruchem zlikwidowanego zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów – **8597,5 tys. PLN**,
- Likwidacja kopalń – **213 688,1 tys. PLN**,
- Wypłaty ekwiwalentów pieniężnych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom z kopalń całkowicie likwidowanych, wypłacanych przez ZUS wraz z kosztem ich obsług – **128 212 tys. PLN**.

³⁸ Wartość podsumowanego wsparcia na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki

³⁹ Na podstawie „Informacje o funkcjonowaniu górnictwa” Ministerstwa Gospodarki, lata 2010, 2011, 2011 oraz okres styczeń-wrzesień 2013

Jednakże w przanalizowanym opracowaniu OECD, zawierającym dane przekazane od strony polskiej, pojawia się kwota dofinansowania w wielkości **410 500, 00 tys. PLN**. Autorom niniejszego raportu nie udało się wyjaśnić tak dużych rozbieżności w przedstawianych wartościach danych, dlatego przyjęto konserwatywnie dane publikowane przez Ministerstwo Gospodarki.

W 2012 r. dotacja, będąca w dyspozycji Ministra Gospodarki, została przeznaczona na sfinansowanie zadań określonych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008 – 2015, będącej podstawą programu pomocowego dla sektora górnictwa węgla kamiennego (SA 33013 (2011/N)), w tym kosztów funkcjonowania tego programu (tj. kosztów wynikających z prowadzenia monitoringu przez ARP S.A. oraz kosztów obsługi świadczeń wypłacanych przez ZUS). Łączna wysokość dostępnych środków budżetowych (po uwzględnieniu dodatkowych kwot wynikających z decyzji Ministra Finansów) **368 155,3 tys. PLN**⁴⁰

Jako szczegółowe elementy rozdysponowania środków można wyszczególnić następujące⁴¹:

- Monitoring procesów związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego oraz innych czynności zleconych przez ministra właściwego do spraw gospodarki dotyczących restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego – **4 077,00 tys. PLN**,
- Naprawianie szkód górniczych wywołanych ruchem zlikwidowanego zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów – **11 810,60 tys. PLN**,
- Likwidacja kopalń – **218 947,8 tys. PLN**,
- Wypłaty ekwiwalentów pieniężnych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom z kopalń całkowicie likwidowanych, wypłacanych przez ZUS wraz z kosztem ich obsług – **133 319,9 tys. PLN**.

Analogicznie w przanalizowanym opracowaniu OECD, zawierającym dane przekazane od strony polskiej, pojawia się kwota wsparcia dla górnictwa węglowego różniąca się znacząco od tej prezentowanej przez Ministerstwo Gospodarki, a jej wartość wynosi **405 366,5 tys. PLN**. Autorom niniejszego raportu nie udało się wyjaśnić tak dużych rozbieżności w przedstawianych wartościach danych. Zgodnie z konserwatywnymi założeniami przyjęto dane publikowane przez Ministerstwo Gospodarki.

⁴⁰ Wartość podsumowanego wsparcia na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki

⁴¹ Na podstawie raportów *Informacje o funkcjonowaniu górnictwa*, Ministerstwo Gospodarki, 2010, 2011, 2011 oraz okres styczeń-wrzesień 2013 Konieczność weryfikacji danych

Analizując dane dotyczące wsparcia sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego w Polsce w roku 2013 można posłużyć się jedynie informacjami dostępnymi za okres styczeń – wrzesień. W tym okresie środki przeznaczone na wsparcie wydatkowane w sposób następujący⁴²:

- Monitoring procesów związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego oraz innych czynności zleconych przez ministra właściwego do spraw gospodarki dotyczących restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego – **150 tys. PLN,**
- Naprawianie szkód górniczych wywołanych ruchem zlikwidowanego zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów – **1 545,40 tys. PLN,**
- Likwidacja kopalń – **132 117,20 tys. PLN,**
- Wypłaty ekwiwalentów pieniężnych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom z kopalń całkowicie likwidowanych, wypłacanych przez ZUS wraz z kosztem ich obsługi – **105 591 tys. PLN.**

łącznie: **239 403,6 tys. PLN**

⁴² Na podstawie raportów *Informacje o funkcjonowaniu górnictwa*, Ministerstwo Gospodarki, 2010, 2011, 2011 oraz okres styczeń-wrzesień 2013 Konieczność weryfikacji danych

3.2.2 Przegląd i analiza zidentyfikowanych form subsydiowania pochodzących ze środków UE na poziomie krajowym i regionalnym

Analiza zidentyfikowanych form subsydiowania na poziomie krajowym

Pomoc zewnętrzna w formie subsydiowania sektora wydobywania węgla kamiennego związana jest głównie z kierowaniem środków do likwidowanych kopalń węgla kamiennego. W latach 2008 – 2010 realizowany był w Polsce program pomocy *N 575/2007 – Pomoc państwa dla polskiego sektora węglowego w latach 2008–2010*, zatwierdzonego przez Komisję decyzją z dnia 2 kwietnia 2008 r.

Projekt przewidywał udzielenie pomocy przez Ministra Gospodarki, Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Pomocy udzielono w formie dotacji, zaniechania poboru składek na PFRON oraz opłat i kar należnych NFOŚiGW, zaś całkowity budżet programu wyniósł 1 305 598,500 tys. PLN, w tym 583 437, 000 tys. PLN w 2008 r., 366 098, 800 tys. PLN w 2009 r. oraz 356 062, 700 tys. PLN w 2010 r.

Jako beneficjentów programu pomocy wyznaczono następujące przedsiębiorstwa górnicze:

- Kompania Węglowa S.A,
- Katowicka Grupa Kapitałowa,
- KWK Niwka – Modrzejów Sp. z o.o. w upadłości,
- KWK Siemianowice – ZG Rozalia Sp. z o.o. w upadłości.

Jako kierunki przyznania pomocy wymieniono następujące:

1. Zapewnienie deputatu węglowego pracownikom, którzy stracili pracę w wyniku restrukturyzacji i racjonalizacji oraz pracownikom uprawnionym do otrzymania takiego świadczenia przed procesem restrukturyzacji,
2. Koszty wynikające z przepisów administracyjnych, prawnych bądź podatkowych:
 - a. Zadania dotyczące likwidacji kopalni oraz działań wykonawczych po zakończeniu całkowitej likwidacji kopalni realizowanych w przedsiębiorstwach górniczych,
 - b. Renty wyrównawcze przysługujące od kopalni całkowicie likwidowanych,
 - c. Odroczenie zobowiązań wobec ZUS,
 - d. Inne zwolnienia z tytułu wpłat wobec PFRON,
 - e. Zwolnienia z tytułu bieżących opłat i kar wobec NFOŚiGW.
3. Dodatkowe prace zabezpieczające pod ziemią, wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych,
4. Szkody górnicze, przy założeniu, że zostały spowodowane przez jednostki produkcyjne, przewidziane do zamknięcia z powodu restrukturyzacji,

5. Ekwiwalenty pieniężne z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom z kopalni całkowicie likwidowanych, wypłacanych przez ZUS oraz koszty obsługi tych ekwiwalentów,
6. Zaległe koszty w zakresie wypłaty świadczeń, do dnia 31 grudnia 2008r.

Opisany powyżej program jest kontynuowany na podstawie decyzji Rady z dnia 23.11.2011 SA.33013 (11/N) *Pomoc państwa dla sektora górnictwa węgla kamiennego w latach 2011–2015*. Jako główny cel programu określono kontynuację przyznawania pomocy wynikającej z zakończonego programu pomocy z lat 2008-2010. Pomoc dla górnictwa węgla kamiennego przyznawana jest wyłącznie z przeznaczeniem na kopalnie zamknięte przez 1 stycznia 2007. Ponadto zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz. U. Nr 192, poz. 1379) oraz pkt 8 Strategii działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015 zamykanie kopalń postawionych w stan likwidacji po dniu 31 grudnia 2006 r. nie będzie już finansowane ze środków publicznych. Decyzje o zamknięciu kopalń będą podejmowane niezależnie przez zarządy spółek węglowych z uwzględnieniem między innymi faktu, że ich zamknięcie będzie finansowane wyłącznie ze zgromadzonych przez spółkę środków własnych, w tym z funduszu likwidacji zakładu górniczego.

Jako głównych beneficjentów wskazano Kompanię Węglową S.A. i Katowicką Grupę Kapitałową, które obecnie prowadzą działania polikwidacyjne oraz Spółkę Restrukturyzacji Kopalń S.A. (SRK). Ponieważ SRK jest spółką prowadzącą szereg następujących działalności, do których możemy zaliczyć m.in.:

- fizyczną likwidację podziemnych wyrobisk i szybów,
- zamykaniem lub zagospodarowaniem infrastruktury naziemnej po zlikwidowanych kopalniach węgla kamiennego (urządzeń i obiektów zakładów przeróbki węgla, obiektów socjalnych i administracyjnych),
- zabezpieczenie nieczynnych kopalń przed zagrożeniem gazowym i pożarowym oraz przed zagrożeniem wodnym przez pompowanie wód napływających ze zlikwidowanych kopalń, w trakcie i po likwidacji,
- usuwanie szkód wywołanych działalnością górnictwem zlikwidowanych kopalń,
- rekultywacja terenów pogórnicznych,
- sprzedaż inwestorom bądź przekazywaniem samorządom obiektów administracyjnych i socjalnych,
- sprzedaż nieruchomości,
- zarządzanie substancją mieszkaniową, która należała do zamkniętych kopalń.

Do spółki SRK trafiła największa część z puli środków pomocowych. Łączny budżet na lata 2011–2015 wynosi 2 453 194, 900 tys. PLN (603 584, 073 tys. EUR), z czego 165 845, 200 tys. PLN przeznaczonych jest dla Kompanii Węglowej S.A. i Katowickiej Grupy Kapitałowej, 1 540 185,800 tys. PLN dla Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A., a 747 163,900 tys. PLN na wypłatę ekwiwalentów finansowych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla. Patrz szczegółowy wykaz Załącznik nr 6.

Z przeanalizowanych informacji wynika, iż największe znaczenie spośród wszystkich programów operacyjnych dla subsydiowania sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego w Polsce ma realizowanych w latach 2007-2013 Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko⁴³ oraz Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka⁴⁴.

Jako główne osie priorytetowe **POIS**, w ramach których realizowano projekty z zakresu sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego można wyszczególnić :

- Oś priorytetowa IV – „Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska”
 - Działanie 4.4 – „Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej”,
 - Działanie 4.6 – „Wsparcie dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne”,
- Oś priorytetowa XI – „Kultura i dziedzictwo kulturowe”
 - Działanie 11.1 „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym”.

Odpowiednio dla **POIG** można wyszczególnić:

- Oś priorytetowa I - Badania i Rozwój Nowoczesnej Technologii,
 - Działanie 1.3 „Wsparcie Projektów B+R na rzecz przedsiębiorców realizowanych przez jednostki naukowe”
 - Podziałanie 1.3.1 „Projekty Rozwojowe obejmujące badania przemysłowe i prace rozwojowe ukierunkowane na zastosowanie w praktyce”
 - Działanie 1.4 „Wsparcie projektów celowych”

⁴³ Dalej zwany POIS

⁴⁴ Dalej zwany POIG

Szczegółową listę dotyczącą programów operacyjnych wraz z tytułami projektów, nazwami beneficjentów i zestawieniem ilości przekazanych środków finansowych zamieszczono jako Załącznik 2 do niniejszego opracowania. Łączna wartość dofinansowania sektora górnictwa węglowego z Programów Operacyjnych POIŚ oraz POIG wyniosła 56 270,33 tys. PLN.

Jako dodatkowy program wsparcia górnictwa krajowego można wymienić m. in program LIFE+, którego instytucjami finansującymi jest zarówno UE jak i NFOŚiGW. W ramach niniejszego programu realizowany jest projekt pt. *LIFE11 ENV/PL/445 Nowa metoda rekultywacji terenów zdegradowanych w rejonie KWB Konin z zastosowaniem uprawy konopi włóknistych*, którego głównym beneficjentem jest Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich zaś współbeneficjentem Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Kazimierzu Biskupim.

Analiza zidentyfikowanych form subsydiowania na poziomie regionalnym

Analizując programy wsparcia dla sektora wydobywania węgla kamiennego należy zwrócić szczególną uwagę na Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego, który był realizowany w latach 2007-2013, a jego funkcjonowanie jest przedłużone do 2014 roku. Program ten był największym programem regionalnym w Polsce (o wartości wynoszącej aż 1,747 mld euro). Niniejszy program operacyjny został szerzej scharakteryzowany w rozdziale dotyczącym analizy prawnej, z tego względu pomija się jego ponowny opis. Zidentyfikowane projekty z zakresu wsparcia sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego były realizowane w ramach RPO WŚ w ramach następujących osi priorytetowych:

Priorytet:

- I - Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość
 - Działanie/poddziałanie:
 - 1.1 - Infrastruktura rozwoju gospodarczego
- II - Społeczeństwo informacyjne
 - Działanie: 2.2 Rozwój elektronicznych usług publicznych
 - Działanie: 3.2. Infrastruktura okołoturystyczna
- VI - Zrównoważony rozwój miast

Szczegółowe zestawienie projektów z sektora wydobywania węgla kamiennego i brunatnego, które podlegają subsydiowaniu ze środków RPO WŚ wraz z wartością udzielonej pomocy finansowej i wyszczególnieniem beneficjentów zestawiono w Załączniku 3 do niniejszego opracowania.

Finalna wartość pomocy udzielonej z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, w ramach wymienionych powyżej priorytetów i działań dla projektów z zakresu wydobycia węgla kamiennego i brunatnego dla okresu 2007 – 2013 wynosi 2 105 457, 995 tys. PLN⁴⁵. W dostępnym materiale brakuje dokładnego podziału wydatków RPO WSL w latach 2010 – 2013. Z tego powodu, do dalszych obliczeń przyjęto założenie o proporcjonalnym wydatkowaniu przyznanych środków w całym okresie subsydiowania.

Emerytury górnicze

Specyficznym rodzajem subsydiowania krajowego sektora górniczego są tzw. **emerytury górnicze**. Liczba osób spełniających kryteria ustawowe wynosi ponad 200tys. a kwoty rocznych świadczeń brutto przekraczają 8 mld PLN (lata 2010 – 2012) lub 9 mld PLN (por. tabela poniżej).

Są to subsydia do działalności całego sektora górnictwa. Gdyby nie były pokrywane ze środków publicznych musiałyby obciążyć (powiększyć) koszty wydobycia.

Tabela 1 Emerytury górnicze w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013
Przeciętna liczba emerytów [tys.]	201,9	203,3	204,8	206,3
Przeciętna miesięczna emerytura brutto [zł]	3 336,40	3 487,46	3 598,01	3 770,43
Kwota świadczeń brutto [tys. zł]	8 084 100,0	8 509 300,0	8 842 700,0	9 334 070,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny „Emerytury i renty” 2010, 2011, 2012 r. oraz Gazeta Prawna (dane z 2013 r.)

Powyższe kwoty obejmują wszystkich (por. rozdział 3) pracujących pod ziemią. Według nieoficjalnych danych udział byłych górników węglowych w tzw. emeryturach górniczych wynosi ok. 60%. Jednakże przyjęliśmy założenie konserwatywne i do rachunku końcowego przyjmujemy 50% udział byłych górników węglowych w emeryturach górniczych.

⁴⁵ Wartość tę obliczono na podstawie sumy kwot dofinansowania w ramach RPO WSL dla wszystkich projektów odnalezionych przez autorów niniejszego opracowania

4. Podsumowanie

Poddając gruntownej analizie wszystkie krajowe i zagraniczne źródła wsparcia dla górnictwa węglowego w Polsce w latach 2010 – 2013 można stwierdzić, że sektor ten w dalszym ciągu otrzymuje znaczne środki finansowe, które pochodzą z programów finansowanych z budżetu oraz programów operacyjnych finansowanych przez UE. Przyznawanie środków zachodzi zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym. System subsydiów dla sektora górnictwa jest niejednorodny i niewystarczająco przejrzysty, ponieważ zbadanie całkowitej wartości wsparcia wymagało przeszukania i wnikliwej analizy szeregu dokumentów.

Do najważniejszych zidentyfikowanych programów pomocowych możemy zaliczyć m.in. program pomocy wynikający z treści ustawy z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, program pt. „Pomoc państwa dla polskiego sektora węglowego w latach 2008–2010” oraz „Pomoc państwa dla polskiego sektora węglowego w latach 2011 - 2015”, Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego oraz Programy Operacyjne POIS i POIG. Zestawienie finalnych wartości subsydiów pochodzących ze wszystkich przeanalizowanych form wsparcia dla górnictwa zamieszczono w tabeli 2.

Tabela 2. Zestawienie wszystkich zidentyfikowanych form i wartości subsydiów dla górnictwa węgla kamiennego wraz z wyszczególnieniem wartości emerytur górniczych [tys. PLN]

Rok	Wartość wsparcia dla górnictwa ze środków pochodzących z budżetu państwa oraz programów pomocy dla sektora węgla kamiennego	Wartość wsparcia dla górnictwa ze środków pochodzących z Programów Operacyjnych POIS i POIG oraz LIFE+	Wartość wsparcia dla górnictwa ze środków pochodzących z RPO WSL	Wartość emerytur górniczych ⁴⁶	Wartość całkowitego wsparcia dla górnictwa
2010	1 131 044,72	8 038,62	300 779,71	4 042 050	5481913,052
2011	812 380,9*	8039,62	300 779,71	4 254 650	5375849,232
2012	861 394,9*	8 297,95	300 779,71	4 421 350	5591822,56
2013*	736 846,2	8 297,95	300 779,71	4 667 035	5712958,86
Razem	3 541 666,72	32 673,13	1 203 118,85	17 385 085,00	22 162 543,71

Źródło: Obliczenia własne na podstawie analiz źródłowych

*przyjmując dane z raportu OECD, powyższe wsparcie byłoby większe i wyniosło w roku 2011 łącznie: **868 120,8 tys. PLN**, a w roku 2012: **898 606,1 tys. PLN**

⁴⁶ W celu wyszczególnienia wartości emerytur dla górnictwa węglowego, wartości podane w tabeli 1 zmniejszono o połowę

Zamieszczone wartości wskazują, iż na subsydiowanie polskiego górnictwa w latach 2010 – 2013, w ramach wszystkich zidentyfikowanych w opracowaniu form pomocy finansowej, w tym emerytur górniczych, przeznaczono ponad **22 mld PLN**, co oznacza średnioroczne przekazanie ponad **5,5 mld PLN**. Natomiast wartość łączna wsparcia udzielonego z budżetów krajowego i regionalnych oraz z programów operacyjnych (bez uwzględnienia emerytur górniczych) wyniosła **4 777 458,7 tys. PLN** (wg. danych zamieszczonych w raporcie OECD - **4 870 409,8 tys. PLN**), co w analizowanym okresie daje średnioroczną kwotę przekraczającą **1,1 mld PLN**. Są to wartości znaczące, zwłaszcza w kontekście priorytetów energetycznych kraju jak i UE, w których wskazano na konieczność stopniowego odchodzenia od konwencjonalnej energetyki opartej na spalaniu paliw kopalnych, w zamian za zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii w końcowych zużyciu brutto.

Energetyka odnawialna jest krytykowana z powodu konieczności udzielania jej wsparcia finansowego. Biorąc pod uwagę tak znaczne wartości zidentyfikowanych subsydiów górnictwa węglowego warto porównać to dofinansowanie ze wsparciem finansowym dla energetyki odnawialnej w postaci wydawanych, przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (URE), świadectw pochodzenia energii elektrycznej (zielonych certyfikatów). W tabeli poniżej zamieszczono wartości wsparcia dla energetyki odnawialnej łącznie oraz bez uwzględnienia, kontrowersyjnej pod wieloma względami, technologii współspalania biomasy z węglem⁴⁷.

Tabela 3. Wartości wyemitowanych przez prezesa URE świadectw pochodzenia energii w latach 2010 – 2013 [tys. PLN]

Rok	Wartość wsparcia ze współspalaniem	Wartość wsparcia bez uwzględnienia współspalania
2010	4 382 881,47	2 109 844,75
2011	2 987 853,53	1 807 332,58
2012	3 012 255,41	1 537 737,09
2013 ⁴⁸	-	-
Razem	10 382 990,41	5 454 914,42

Źródło: Dane URE

Porównując wartości wsparcia dla górnictwa węglowego i energetyki odnawialnej (odpowiednio lata 2010 – 2012: **16 449 584,84** tys. PLN dla górnictwa (**16 542 535,94** tys. PLN wg. danych zamieszczonych w raporcie OECD) i **10 382 990,41** tys. PLN dla OZE) stwierdza się, że wartość wsparcia dla górnictwa jest o ponad **60% wyższa** od wartości kwot przekazanych w analogicznym

⁴⁷ Wybór ten uzasadnia się faktem możliwości dwuznaczonej interpretacji systemu świadectw pochodzenia OZE w odniesieniu do technologii współspalania, gdyż mogą one stanowić subsydia zarówno dla energetyki konwencjonalnej (w tym sektora górnictwa) jak i odnawialnej.

⁴⁸ Należy zaznaczyć, że z powodu brak oficjalnych danych nt. wartości wyemitowanych świadectw pochodzenia energii w roku 2013, zdecydowano się na nie zamieszczanie wartości przybliżonych w celu uniknięcia błędu porównawczego, zaś brakujące dane autorzy planują uzupełnić niezwłocznie po ich publikacji.

okresie sektorowi energetyki odnawialnej⁴⁹.

Kontynuując analizę, bez uwzględnienia wsparcia dla technologii współspalania i środków przekazanych w ramach emerytur dla górnictwa węglowego, stwierdza się, że sektory górnictwa i energetyki odnawialnej otrzymały w analizowanym okresie zbliżoną wartość wsparcia finansowego (odpowiednio za lata 2010 -2012: **3 731 534,84** tys. PLN dla górnictwa (**3 824 485,94** tys. PLN wg. danych zamieszczonych w raporcie OECD) i **5 454 918,42** tys. PLN dla energetyki odnawialnej). Oznacza to, że w analizowanym okresie wartość przekazanych dla górnictwa subsydiów stanowi prawie **70%** wartości całkowitego wsparcia dla energetyki odnawialnej.

Należy również wspomnieć, że Polska nie jest jedynym krajem udzielającym obecnie znacznego wsparcia dla górnictwa węglowego. Fakt ten wykazano w zestawieniach zamieszczonych w załączniku 5 do opracowania, a przeprowadzona analiza funkcjonujących w Niemczech, Rumunii i na Węgrzech systemów wsparcia dla górnictwa jasno wskazuje na przekazywanie środków finansowych o znacznych wartościach (odpowiednio za lata 2011 – 2013 Niemcy: 23 096 699,00 tys. PLN, Rumunia: 601 304 tys. PLN, Węgry: 256 582 tys. PLN) (por. zał. 5).

⁴⁹ W niniejszym stwierdzeniu autorzy mają na myśli wsparcie dla górnictwa uwzględniające wartości emerytur górniczych

Tabela 1 Emerytury górnicze w latach 2010-2013	65
Tabela 2. Zestawienie wszystkich zidentyfikowanych form i wartości subsydiów dla górnictwa węgla kamiennego wraz z wyszczególnieniem wartości emerytur górniczych [tys. PLN]	66
Tabela 3. Wartości wyemitowanych przez prezesa URE świadectw pochodzenia energii w latach 2010 – 2013 [tys. PLN].....	67
Tabela 4. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 dec. 2010/787 [tys. EUR].....	84
Tabela 5. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 4 dec. 2010/787 [tys. EUR].....	85
Tabela 6. Zestawienie łącznej wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 i 4 dec. 2010/787.....	85
Tabela 7. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 dec. 2010/787 [tys. RON]	87
Tabela 8. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 4 dec. 2010/787 [tys. RON]	87
Tabela 9. Zestawienie całkowitej wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 i 4 dec. 2010/787	87
Tabela 10. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 dec. 2010/787 [tys. HUF]	89
Tabela 11. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 4 dec. 2010/787 [tys. HUF]	89
Tabela 12. Zestawienie całkowitej wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 i 4 dec. 2010/787	90
Rysunek 1 Występowanie złóż kopalin i zasoby bilansowe w złożach na obszarze Polski.....	5
Rysunek 2 Mapa rozmieszczenia węgla kamiennego Górnośląskiego Zagłębia Węglowego wg stanu na 31 XII 2012.....	9
Rysunek 3 Kategorie zasobów w zależności od stopnia dokładności rozpoznania złoża.....	12
Rysunek 4 Zestawienie aktów prawa unijnego i polskiego dotyczących subsydiowania sektora węgla kamiennego i brunatnego	18

5. Załączniki

Załącznik 1. Zestawienie wszystkich zidentyfikowanych projektów w sektorze węgla kamiennego i brunatnego subsydiowanych z budżetu państwa za okres 2010 - 2013

Nazwa subsydiów, rodzaj programu pomocy, tytuł projektu	Beneficjent	Okres, za który pomoc jest/była przyznana	Wartość przyznanych środków [w tys. zł]	Źródło informacji
MONITORING procesów związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego oraz innych czynności zleconych przez ministra właściwego do spraw gospodarki dotyczących restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego	Spółki górnicze	2010	4 200,00	„Informacje o funkcjonowaniu górnictwa” Ministerstwa Gospodarki, lata 2010, 2011, 2011 oraz okres styczeń-wrzesień 2013
		2011	4 234,50	
		2012	4 077,00	
		2013*	150,00	
NAPRAWIANIE SZKÓD GÓRNICZYCH wywołanych ruchem zlikwidowanego zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów	Spółki górnicze	2010	12 696,10	
		2011	8 597,50	
		2012	1 1810,60	
		2013*	1 545,40	
LIKWIDACJA KOPALŃ	Finansowanie zadań dotyczących likwidacji kopalń oraz działań wykonywanych po zakończeniu całkowitej likwidacji kopalń oraz zadań związanych z zabezpieczeniem kopalń	2010	194 694,30	
		2011	213 688,10	
		2012	218 947,80	
		2013*	132 117,20	

	sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu <i>likwidacji kopalń</i>			
WYPŁATY EKWIWALENTÓW PIENIĘŻNYCH z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom z kopalń całkowicie likwidowanych, wypłacanych przez ZUS wraz z kosztem ich obsług	<i>Emeryci i renciści z kopalń całkowicie likwidowanych</i>	2010	122 248,40	
		2011	128 212,00	
		2012	133 319,90	
		2013*	105 591,00	

*dane za okres I-IX 2013

Załącznik 2. Zestawienie zidentyfikowanych programów pomocowych z budżetu państwa za okres 2010 - 2013

Subsydia pochodzące ze środków krajowych				
Nazwa subsydiów, rodzaj programu pomocy, tytuł projektu	Beneficjent	Okres, za który pomoc jest/była przyznana	Wartość przyznanych środków [w tys. zł]	Źródło informacji
1. Program LIFE + LIFE11 ENV/PL/445 Nowa metoda rekultywacji terenów zdegradowanych w rejonie KWB Konin z zastosowaniem uprawy konopi włóknistych Jako instytucje finansujące w projekcie wymieniono EU - Instrument finansowy LIFE+ oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.	Główny beneficjent: Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich Współbeneficjent: Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Kazimierzu Biskupim	01.10.2012 r. - 30.09.2018 r.	Całkowity koszt realizacji projektu: 3 809,22 tys. PLN, w tym 1 815,30 tys. PLN kosztów kwalifikowanych do dofinansowania (Kwoty przeliczone wg. kursu NBP z dnia 9.04.2014 (1 EUR = 4,1787 PLN))	http://iwnirz.pl/strona,279.html
2. WKP_1/2.4.4/5/2006/20/118 Dotacja ze środków NFOŚiGW Tytuł projektu: „Budowa instalacji do odzysku odpadów - przemysłowego wykorzystania popiołów na terenie KWK Brzeszcze - Silesia Ruch I”	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe UTEX Sp. z o.o.	2012-do dziś * *- wymagana weryfikacja	Wartość dofinansowania: 865,00 tys. PLN	Lista zawartych umów o dofinansowanie spo wkp.pdf
3. Wydatki na realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz. U. Nr 192, poz. 1379)				

3.1 Wykorzystanie dotacji budżetowej będącej w dyspozycji Ministra Gospodarki na finansowanie zadań w zakresie górnictwa węgla kamiennego	Finansowanie zadań w zakresie górnictwa węgla kamiennego	2010	Łączna wysokość dostępnych środków budżetowych wyniosła 772 751,8 tys. zł, z czego wykorzystano środki w wysokości 772 019,1 tys. zł.	„Informacje o funkcjonowaniu górnictwa” Ministerstwa Gospodarki, lata 2010, 2011, 2012
		2011	Łączna wysokość dostępnych środków budżetowych wyniosła 412 140,8 tys. zł, z czego wykorzystano środki w wysokości 410 472,0 tys. zł.	
		2012	Łączna wysokość dostępnych środków budżetowych wyniosła 407 995,0 tys. zł, z czego wykorzystano środki w wysokości 405 366,5 tys. zł.	
3.2 Dokapitalizowanie Kompanii Węglowej S.A	Kompania Węglowa S.A	2004-2010	Skarb Państwa wniósł do Kompanii: - 93,33% akcji Huty Łabędy S.A. o łącznej wartości 287 900 tys. PLN, - 100% udziałów Nadwiślańskiej Spółki Energetycznej Sp. z o.o. o łącznej wartości 29 900 tys. PLN, - wkład pieniężny ze środków Funduszu Restrukturyzacji Przedsiębiorców w kwocie 98 200 tys. PLN. RAZEM 416 000 tys. PLN Łączna kwota dokapitalizowania: 900 000 tys. PLN	
4. Tzw emerytury górnicze	Byli pracownicy górnictwa	2010	8084,1 mln PLN	GUS, „Emerytury i renty” 2010, 2011, 2012 oraz Gazeta Prawna (2013 r.)
		2011	8509,3 mln PLN	
		2012	8842,7 mln PLN	
		2013	9334,1 mln	

Załącznik 3. Zestawienie zidentyfikowanych subsydiów pochodzących z UE

Subsidia pochodzące ze środków UE				
Nazwa subsydiów, rodzaj programu pomocy, tytuł projektu	Beneficjent	Okres, za który pomoc jest/była przyznana	Wartość przyznanych środków [w tys. PLN]	Źródło informacji
<i>Pomoc państwa dla sektora górnictwa węgla kamiennego w latach 2011–2015</i> (decyzja Rady z dnia 23.11.2011 SA.33013 (11/N))	Kompania Węglowa S.A., Katowicka Grupa Kapitałowa, Spółkę Restrukturyzacji Kopalń S.A. (SRK)	2011-2015	łącznie wartość: 2 453 194, 900 tys. PLN (603 584,073 tys. EUR), z czego : a. 165 845, 200 tys. PLN przeznaczonych jest dla Kompanii Węglowej S.A. i Katowickiej Grupy Kapitałowej, b. 1 540 185, 800 tys. PLN dla Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A., c. 747 163, 900 tys. PLN na wypłatę ekwiwalentów finansowych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla.	http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/240638/240638_1421161_116_2.pdf

<p>POIG 2007-2013</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oś priorytetowa I „Badania i Rozwój Nowoczesnej Technologii” - Działanie 1.3 „Wsparcie Projektów B+R na rzecz przedsiębiorców realizowanych przez jednostki naukowe” - Podziałanie 1.3.1 „Projekty Rozwojowe obejmujące badania przemysłowe i prace rozwojowe ukierunkowane na zastosowanie w praktyce” <p>Tytuł projektu: „Mechatroniczny system sterowania, diagnostyki i zabezpieczeń w maszynach górnictwa odkrywkowego”</p>	<p>Konsorcjum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poltegor-Institut, Instytut Górnictwa Odkrywkowego – Wrocław, Koordynator Projektu - Akademia Górniczo Hutnicza w Krakowie - Politechnika Wrocławska 	<p>30.03.2009</p>	<p>Całkowity koszt realizacji projektu: 6 370,00 tys. PLN, w tym 6 150,00 zł kosztów kwalifikowanych do dofinansowania</p>	<p>http://www.igo.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=108&Itemid=162&lang=pl</p>
<p>Program LIFE +</p> <p>LIFE11 ENV/PL/445 Nowa metoda rekultywacji terenów zdegradowanych w rejonie KWB Konin z zastosowaniem uprawy konopi włóknistych</p> <p>Jako instytucje finansujące w projekcie wymieniono EU - Instrument finansowy LIFE+ oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.</p>	<p>Główny beneficjent: Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich</p> <p>Współbeneficjent: Spółdzielnia Kótek Rolniczych w Kazimierzu Biskupim</p>	<p>01.10.2012 r. - 30.09.2018 r.</p>	<p>Całkowity koszt realizacji projektu: 3 809,22 tys. PLN, w tym 1 815,30 tys. PLN kosztów kwalifikowanych do dofinansowania (Kwoty przeliczone wg. kursu NBP z dnia 9.04.2014 (1 EUR = 4,1787 PLN))</p>	<p>http://iwnirz.pl/strona,279.html</p>

<p>POIS.11.01.00-00-005/08</p> <p>Rewitalizacja i adaptacja na cele kulturalne byłej KWK Julia - Zadanie 1 projektu PW Stara Kopalnia</p>	<p>Gmina Wałbrzych</p>	<p>2009- do dziś</p>	<p>Wartość całkowita: 52 575, 622 tys. PLN</p> <p>Dofinansowanie: 35 751, 423 tys. PLN</p>	<p>http://www.mkidn.gov.pl/media/docs/111_po_procedurze_odw.pdf</p> <p>http://www.starakopalnia.pl/pl/aktualnosci/42-projekt-rewitalizacja-i-adaptacja-na-cele-kulturalne-byej-kwk-julia-zadanie-1-projektu-pw-stara-kopalnia-zakada-rewitalizacj-11-zabytkowych-obiektow-byej-kopalni-wgla-kamiennego-julia-w-wabrzychu-ktore-po-przebudowie-uzyskaj-nowe-funkcje-zw</p>
---	------------------------	----------------------	--	---

<p>POIS.04.04.00-00-006/08-02</p> <p>Nowa oczyszczalnia wód kopalnianych jako istotny element rozbudowy zakładu PGE KWB Turów S.A.</p>	<p>PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna Spółka Akcyjna</p>	<p>21.08.2009 – 31.08.2011</p>	<p>Wartość ogółem: 39 786, 640 tys. PLN, Wydatki kwalifikowane: 32 032, 00 tys. PLN, w tym UE: 9 609, 600 tys. PLN</p>	<p>http://www.mos.gov.pl/g2/big/2013_07/00bdfbdb46dd84d5eb66dc47c80b1e53.xlsx</p>
<p>Proekologiczna technologia utylizacji metanu z kopalń</p> <p>Oś priorytetowa POIG.01.00.00</p> <p>Temat priorytetu 01 Działalność B+RT prowadzona w ośrodkach badawczych</p> <p>Działanie POIG.01.03.00</p> <p>Poddziałanie POIG.01.03.01</p>	<p>Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie Małopolskie</p> <p>Powiat m. Kraków</p>	<p>01.04.2009-30.06.2013</p>	<p>Wartość ogółem 3 534,282 tys. PLN Wydatki kwalifikowalne 3 362,851 tys. PLN</p> <p>Dofinansowanie: 3 362, 851 tys. PLN, w tym dofinansowanie UE: 2 858,424 tys. PLN</p>	<p>http://www.poig.gov.pl/</p>
<p>Opracowanie mobilnego systemu automatycznego prowadzenia przestrzennych pomiarów geometrii szybów kopalnianych.</p> <p>Oś priorytetowa POIG.01.00.00</p> <p>Temat priorytetu 04 Wsparcie na rzecz rozwoju B+RT, w szczególności w MŚP (w tym dostęp do usług związanych z B+RT w ośrodkach badawczych)</p> <p>Działanie POIG.01.04.00</p>	<p>Skala 3D Artur Adamek Lubelskie Powiat m. Lublin</p>	<p>01.10.2011-31.07.2014</p>	<p>Wartość ogółem 2 486,740 tys. PLN</p> <p>Wydatki kwalifikowalne 2 128,400 tys. PLN</p> <p>Dofinansowanie: 1 553,270 tys. PLN, w tym dofinansowanie ze środków UE: 1 320,279 tys. PLN</p>	<p>http://www.poig.gov.pl/</p>

<p>Rozbudowa instalacji do przerobu, odzysku i recyklingu odpadów pogórnich (skały płonnej) w firmie Haldex S.A.</p> <p>Oś priorytetowa POIS.04.00.00</p> <p>Temat priorytetu 44 Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi</p> <p>Działanie POIS.04.06.00</p>	<p>Haldex Spółka Akcyjna</p>	<p>12.08.2008-30.08.2015</p>	<p>Wartość ogółem 2 694,707 tys. PLN</p> <p>Wydatki kwalifikowalne 1 935,345 tys. PLN</p> <p>Dofinansowanie 580,604 tys. PLN, w tym dofinansowanie UE 580,603 tys. PLN</p>	<p>http://www.pois.gov.pl/</p>
---	------------------------------	------------------------------	--	--

Załącznik 4. Zestawienie zidentyfikowanych subsydiów pochodzących z funduszy regionalnych

Subsidia pochodzące z funduszy regionalnych				
Nazwa subsydiów, rodzaj programu pomocy, tytuł projektu	Beneficjent	Okres, za który pomoc jest/była przyznana	Wartość przyznanych środków	Źródło informacji
1. Międzynarodowe Centrum Kongresowe w Katowicach Budowa Międzynarodowego Centrum Kongresowego w Katowicach na terenie byłej KWK Katowice Dofinansowanie z RPO WSL	Miasto Katowice	2009 - 2013	Wartość projektu: 321 900, 000 tys. PLN, wartość dofinansowania z RPO WSL : 182 180, 000 tys. PLN	http://rpo-promocja.slaskie.pl/projekt.php?art1=1300088269&n=1
2. Adaptacja budynku nadszybia wraz z wieżą szybową Anna byłej KWK Sosnowiec jako Centrum Wspinaczkowo-Rekreacyjne wraz z infrastrukturą okołoturystyczną Dofinansowanie z RPO WSL Poddziałanie: 3.2. Infrastruktura okołoturystyczna	"FHU ""BANASIK"" Spółka Jawna"	2007-2012	Wartość projektu : 2 280, 363 tys. PLN, wartość dofinansowania: 749,824 tys. PLN	http://poziom450.pl/pages/dotacja.php
3. WND-RPSL.02.02.00-00-014/12 Tytuł: „Zintegrowany system wspomagania zarządzania obiektami przemysłowymi w	Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego „Guido” w Zabrze	11.05.2012 – do dziś	Wartość projektu : 3 093, 466 tys. PLN, dofinansowanie: 2 137, 761 tys. PLN	http://rpo.slaskie.pl/zalaczniki/2014/03/24/1395667179.pdf

Zabrze”				
4. UDA-RPSL.06.02.02-00-065/10-01 Tytuł: „ <i>Adaptacja i przebudowa budynku Galerii Sztuki Współczesnej ELEKTROWNIA w Czeladzi</i> ”	Gmina Czeladź	2007-2013	Wartość projektu: 12 056, 040 tys. PLN, wartość dofinansowania: 10 247, 634 tys. PLN	http://rpo.slaskie.pl/mapa/?tytuł=Adaptacja+i+przebudowa+budynku+Galerii+Sztuki+Wsp%F3%B3czesnej+ELEKTROWNIA+w+Czeladzi
5. UDA-RPSL.03.02.02-00-076/11-03 Priorytet III – Turystyka Poddziałanie 2.2 - Infrastruktura okołoturystyczna - podmioty publiczne tytuł: <i>Zagospodarowanie terenu i budowa bazy okołoturystycznej zabytkowej kopalni Saturn w Czeladzi</i>	Gmina Czeladź	2007-2013	Wartość projektu: 2 256, 033 tys. PLN, Wartość dofinansowania: 1 917, 628 tys. PLN	http://rpo.slaskie.pl/mapa/?tytuł=Adaptacja+i+przebudowa+budynku+Galerii+Sztuki+Wsp%F3%B3czesnej+ELEKTROWNIA+w+Czeladzi http://www.mzgk.czeladz.pl/index.php?option=com_zamowienia&task=view&id=129&Itemid=59
6. UDA-RPSL.01.01.01-00-002/09-03 Priorytet: I - Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość Poddziałanie: 1.1 - Infrastruktura rozwoju gospodarczego Tytuł : Infrastruktura służąca	Miasto Gmina Jaworzno	2007-2013	Wartość projektu: 2 20 227, 822 tys. PLN, Wartość dofinansowania: 13 312, 947 tys. PLN	http://rpo.slaskie.pl/mapa/?tytuł=Infrastruktura+s%B3u%BF%B1ca+przedsie%EAbiorcom%2C+teren+by%B3ej+kopalni+Ko%B6ciusko+w+ramach+projektu+kluczowego+dla+woj.+%B6l%B1skiego+Gospodarcza+Brama+%A6l%B1

<p>przedsiębiorcom, teren byłej kopalni Kościuszko w ramach projektu kluczowego dla woj. śląskiego Gospodarcza Brama Śląska</p> <p>Etap I - uruchomienie Zagłębiowskiej Strefy Gospodarczej</p>				<p>ska+Etap+I+- +uruchomienie+Zag%B3%EAbio wskiej+Strefy+Gospoda</p> <p>http://rpo- promocja.slaskie.pl/projekt.php ?art1=1300088171</p>
<p>7. WND-RPLD.03.02.00-00-159/11</p> <p>Oś priorytetowa III: Gospodarka, innowacyjność, przedsiębiorczość</p> <p>Działanie III.2 Podnoszenie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw</p> <p>Tytuł: <i>Zwiększenie konkurencyjności firmy TOMSYL poprzez wdrożenie autorskiej technologii produkcji zamiennie ulepszonych obudów przeciwwybuchowych dla branży górniczej.</i></p>	Przedsiębiorstwo <i>TOMSYL</i>	2011-2013	<p>Wartość projektu ogółem: 1 793, 340 tys. PLN</p> <p>Wartość dofinansowania z UE: 855, 117 tys. PLN</p>	<p>http://www.cop.lodzkie.pl/pliki/ konkursy/2011/08-konkurs-03- 02-15_11/lista-ocena- merytoryczna-03-02-15_11-27- 12-2011.pdf</p>

Załącznik 5 Zestawienie notyfikowanych w latach 2011 – 2013 programów pomocowych na zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla kamiennego w Niemczech, Rumunii oraz na Węgrzech

Węgiel kamienny wydobywany w kopalniach zlokalizowanych na obszarze państw UE jest coraz częściej zastępowany przez węgiel importowany z krajów trzecich. Wciąż jednak w niektórych państwach członkowskich kopalnie węgla kamiennego są istotną częścią przemysłu energetycznego, a ich funkcjonowanie wpływa bezpośrednio na poziom bezpieczeństwa energetycznego UE. Należą do nich m.in. Polska, Niemcy, Węgry, Czechy, Rumunia oraz Hiszpania. Energia pochodząca zarówno z węgla importowanego z państw trzecich, jak i z węgla z unijnych kopalń stanowi ok. 30% energii wytwarzanej w UE.

Większość europejskich kopalń węgla kamiennego jest w pełni konkurencyjna na rynku, jednakże wciąż sektor ten w wielu państwach członkowskich musi być subsydiowany.⁵⁰ Poniżej zostaną przedstawione programy dotyczące pomocy państwa na zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla dla trzech wybranych państw członkowskich. Wszystkie one zostały przyznane na mocy decyzji Rady nr 2010/787. Programami tymi są:

- „Pomoc państwa SA.24642 (N 708/2007) przyznana dla **Niemiec** – na zamykanie kopalń węgla kamiennego do 2018 r. oraz pomoc państwa SA.33766 (N 708/2007) – notyfikacja pomocy na rok 2011”,⁵¹
- „Pomoc państwa SA.33033 przyznana dla **Rumunii** – dla Państwowego Przedsiębiorstwa Węgla Kamiennego Petroșani”,⁵²
- „Pomoc państwa SA.33861 (2012/N) przyznana dla **Węgier** – na umożliwienie zamknięcia kopalń węgla na Węgrzech”.⁵³

Ad. 1.

W dniu 7 grudnia 2011 r. Komisja Europejska wydała decyzję⁵⁴ C(2011) 8882, w której wyraziła zgodę na przyznanie notyfikowanej przez władze niemieckie pomocy SA.24642 na zamykanie kopalń węgla kamiennego do końca 2018 r. oraz pomocy SA.33766 na zamykanie kopalń węgla kamiennego przyznanej wyłącznie na rok 2011.

⁵⁰ EURACOAL Position Paper on State Aid for Coal, źródło: www.euracoal.org

⁵¹ Decyzja Komisji C(2011) 8882 z dn. 07.12.2011,

źródło: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/251153/251153_1501210_14_2.pdf

⁵² Decyzja Komisji C(2012) 1020 z dn. 22.02.2012, źródło:

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/241737/241737_1352982_64_2.pdf

⁵³ Decyzja Komisji C(2013) 104 z dn. 23.01.2013, źródło:

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/246728/246728_1415478_129_2.pdf

⁵⁴ Nie jest to decyzja w rozumieniu art. 288 TFUE (akt ustawodawczy), tylko jest to akt administracyjny Komisji o charakterze indywidualnym i konkretnym przyjmujący postać decyzji.

Procedura notyfikacji została rozpoczęta przez władze Niemiec pismem z dnia 4 grudnia 2007 r. i dotyczyła pomocy państwa przeznaczonej na finansowanie zamykania kopalń węgla kamiennego w Niemczech na lata 2008 – 2018. Po szeregu wezwań władz niemieckich przez Komisję Europejską do uzupełnienia notyfikacji pomocy, pismem z dnia 11 marca 2011 r. Niemcy przesyłały Komisji Europejskiej przekształcony plan pomocy. Przewidywał on zamknięcie wszystkich pozostałych w kraju kopalń węgla kamiennego do roku 2018 oraz stopniowe wycofywanie subsydiowania sektora węglowego w Niemczech. Jednocześnie pismem z dnia 14 października 2011 r. władze niemieckie notyfikowały pomoc dla sektora węgla na zamykanie kopalń węgla kamiennego na rok 2011. Pomoc ta przyznana została z mocą wsteczną od dnia 1 stycznia 2011 r.

Beneficjentem pomocy jest spółka RAG AG oraz jej jedyny udziałowiec – fundacja RAG⁵⁵. Notyfikowany plan zamknięcia kopalń zakłada zamknięcie do końca grudnia 2018 r. pięciu jednostek produkcyjnych⁵⁶: Saar, West, Auguste Victoria, Ibbenbüren i Prosper-Haniel, obecnie należących do RAG AG. Wydobycie węgla przez tę spółkę ma ulec zmniejszeniu z 12,4 milionów ton w 2011 r. do zera w roku 2018. W konsekwencji personel zostanie zredukowany z 18 739 pracowników w 2011 r. do 5 310 zatrudnionych w 2018 r. Notyfikujący uznali, że zamknięcie działalności kopalń bez zbiorowych zwolnień pracowników będzie możliwe najwcześniej w roku 2018. Starsi pracownicy będą mogli skorzystać z wcześniejszej emerytury, a wobec młodszych pracowników będą zastosowane środki ułatwiające im znalezienie nowej pracy.

Omawiana pomoc finansowana jest z budżetu Państwa Federalnego zgodnie z ustawą *Steinkohlefinanzierungsgesetz*.

Według kategorii przyjętych przez władze niemieckie pomoc jest przeznaczona na:

- 1. pokrycie bieżących kosztów produkcji** – tj. kosztów związanych z bieżącą produkcją, przeróbką mechaniczną oraz sprzedażą węgla, np. wynagrodzeń, kosztów materiałów, kosztów ogólnych;
- 2. pokrycie kosztów zamknięcia**⁵⁷ – tj. kosztów, które powstaną w związku z operacją zamknięcia kopalń, np. kosztów wypłat związanych z redukcją personelu, kosztów technicznych związanych z usuwaniem sprzętów czy dekontaminacji obszarów kopalń;

⁵⁵ Fundacja RAG została założona przez grupę RAG w styczniu 2007 r. na potrzebę przeprowadzenia opisywanego postępowania pomocowego, źródło: <http://www.rag-stiftung.de/>.

⁵⁶ Zgodnie z definicją zawartą w decyzji Rady nr 2010/787/UE jednostka produkcyjna oznacza podziemne lub odkrywkowe miejsce wydobycia węgla i powiązaną infrastrukturę, zdolne do produkowania węgla surowego niezależnie od innych części przedsiębiorstwa.

⁵⁷ Definicja „kosztów zamknięcia” przyjęta przez Niemcy we wnioskach notyfikacyjnych różni się od terminologii używanej w decyzji Rady nr 2010/787, gdzie kategoria „kosztów zamknięcia” odnosi się do „bieżących kosztów produkcji”. W decyzji Komisji C(2011) 8882 została zachowana niemiecka terminologia.

- 3. pokrycie odziedziczonych zobowiązań** – tj. kosztów powstałych w wyniku zamknięcia, racjonalizacji i restrukturyzacji przemysłu węglowego, które nie są związane z bieżącą produkcją i które nie zawierają się w kosztach zamknięcia, np. wydatki nadzwyczajne na pracowników, którzy stracili lub tracą pracę, koszty przekwalifikowania pracowników czy pozostałe koszty wynikające z przepisów administracyjnych, prawnych lub podatkowych specyficznych dla przemysłu węglowego.

Komisja Europejska zalicza pomoc przeznaczoną na pokrycie bieżących kosztów produkcji **do pomocy, o której mowa w art. 3 decyzji Rady nr 2010/787** (opisanym w rozdziale II pkt 6 niniejszego opracowania). Natomiast pomoc przeznaczona na pokrycie kosztów zamknięcia oraz pomoc na pokrycie odziedziczonych zobowiązań zostały zaliczone przez Komisję Europejską **do pomocy, o której mowa w art. 4 decyzji Rady nr 2010/787** (opisanym w rozdziale II pkt 6 niniejszego opracowania).

Zgłoszona pomoc na pokrycie bieżących kosztów produkcji została zweryfikowana przez Komisję Europejską pod kątem jej zgodności z wymogami zawartymi w art. 3 ust. 1 decyzji Rady nr 2010/787. Komisja Europejska po przeprowadzeniu tego badania uznała, że przedmiotowa pomoc jest zgodna z treścią art. 3.1 decyzji Rady nr 2010/787, a tym samym jest uznana za zgodną z rynkiem wewnętrznym UE zgodnie z art. 107 ust. 3 lit. e TFUE.

Zgłoszona pomoc na pokrycie kosztów zamknięcia oraz pomoc na pokrycie odziedziczonych zobowiązań zostały sprawdzone przez Komisję Europejską pod kątem ich zgodności z treścią art. 4 ust. 1 decyzji Rady nr 2010/787 opisanego w rozdziale II pkt 6 niniejszego opracowania. W tym przypadku Komisja Europejska również uznała, że pomoc ta jest zgodna z rynkiem wewnętrznym UE zgodnie z art. 107 ust. 3 lit. e TFUE.

Kwoty przyznanej pomocy, o której mowa w art. 3 i 4 decyzji Rady nr 2010/787 zestawiono w tabelach poniżej.

Tabela 4. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 dec. 2010/787 [tys. EUR]

Wyszczególnienie/rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
Wartość udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z z art. 3 dec. 2010/787 [tys. EUR]	1 150 000	1 150 000	862 000	861 000	690 000	460 000	287 000	287 000	5 747 000

Tabela 5. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 4 dec. 2010/787 [tys. EUR]

Wyszczególnienie /rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
na pokrycie kosztów zamknięcia	238 000	109 000	243 000	242 000	224 000	235 000	246 000	154 000	1 691 000
na pokrycie odziedziczonych zobowiązań	568 000	524 000	656 000	546 000	589 000	530 000	649 000	650 000	4 712 000
pomoc z art. 4 dec. 2010/787	806 000	633 000	899 000	788 000	813 000	765 000	895 000	804 000	6 403 000

Tabela 6. Zestawienie łącznej wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 i 4 dec. 2010/787

Wyszczególnienie/rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
Wartość całkowitej pomocy [tys. EUR]	1 956 000	1 783 000	1 761 000	1 649 000	1 503 000	1 225 000	1 182 000	1 091 000	<u>12 150 000</u>
Wartość całkowitej pomocy [tys. PLN]	8 214 026	7 487 530	7 395 143	6 924 810	6 311 698	5 144 265	4 963 690	4 581 545	<u>51 022 710</u>

Ad. 2.

W dniu 22 lutego 2012 r. Komisja Europejska wydała decyzję⁵⁸ C(2012) 1020 w której wyraziła zgodę na przyznanie notyfikowanej przez władze rumuńskie pomocy SA.33033 dla Państwowego Przedsiębiorstwa Węgla Kamiennego Petroșani (dalej: „PPWK Petroșani”)

Za pomocą elektronicznego zgłoszenia z dnia 19 sierpnia 2011 r., zarejestrowanego przez służby Komisji Europejskiej w tym samym dniu, władze rumuńskie notyfikowały przedmiotową pomoc, która zakładała finansowanie zamknięcia niekonkurencyjnych kopalń węgla kamiennego w Rumunii. Zgłoszenie zostało następnie, na prośbę Komisji Europejskiej, uzupełnione dodatkowymi informacjami przekazanymi pismami z dnia 7 listopada 2011 r., 20 grudnia 2011 r. oraz 9 stycznia 2012 r.

Beneficjentem omawianej pomocy jest PPWK Petroșani. Podmiot ten jest jedynym przedsiębiorstwem zajmującym się wydobyciem węgla kamiennego w Rumunii. Notyfikowany plan pomocy zakłada zamknięcie wyłącznie trzech z dziewięciu jednostek produkcyjnych⁵⁹, tj: Petrila, Uricani i Paroșeni należących do PPWK Petroșani. Wydobycie węgla w wymienionych jednostkach ma ulec zmniejszeniu z 735 tysięcy ton w 2011 r. do 245 tysięcy ton w roku 2017. Liczba osób

⁵⁸ Nie jest to decyzja w rozumieniu art. 288 TFUE (akt ustawodawczy), tylko jest to akt administracyjny Komisji o charakterze indywidualnym i konkretnym przyjmujący postać decyzji.

⁵⁹ Zgodnie z definicją zawartą w decyzji Rady nr 2010/787/UE jednostka produkcyjna oznacza podziemne lub odkrywkowe miejsce wydobycia węgla i powiązaną infrastrukturę, zdolne do produkowania węgla surowego niezależnie od innych części przedsiębiorstwa.

zatrudnionych w jednostkach produkcyjnych zostanie zredukowana z 3 355 w 2011 r. do 406 w roku 2017. Pomoc obejmuje koszty jednostek produkcyjnych PPWK Petroșani w latach 2011-2018.

Omawiana pomoc finansowana jest z budżetu państwa na podstawie szeregu aktów prawnych m.in. decyzji nr 1069/2007 dot. Strategii Energetycznej Rumunii na lata 2007 – 2020⁶⁰. Co do zasady przyznawana jest w formie bezpośrednich dotacji. Organem przyznającym pomoc jest *Ministerul Economicej, Comertului si Mediului de Afaceri*.

Pomoc SA.33033 udzielona jest na:

- 2. pokrycie kosztów produkcji** – tj. na wyrównanie różnicy między bieżącymi kosztami produkcji a dochodami uzyskiwanymi z zamykanej jednostki produkcyjnej, np. kosztów materiałów (energia, deprecjacja, transport) czy kosztów personelu (wynagrodzenia, przelewy);
- 3. pokrycie kosztów nadzwyczajnych** – tj. kosztów wynikających z zamykania jednostek produkcji węgla niezwiązanych z bieżącą produkcją, np. kosztów szkoleń dla pracowników, którzy utracili/utracą pracę, kosztów dostarczania bezpłatnego węgla pracownikom⁶¹, kosztów rozbiórki sprzętu związanych z zamykaniem jednostek produkcyjnych czy kosztów związanych z rehabilitacją terenów pokopalnianych i rekultywacją gruntu.

O pomocy przeznaczonej na pokrycie kosztów produkcji mowa jest w **art. 3 decyzji Rady nr 2010/787**, natomiast pomoc przeznaczona na pokrycie kosztów nadzwyczajnych określona jest w **art. 4 decyzji Rady nr 2010/787** (treść przepisów opisana została w rozdziale II pkt 6 niniejszego opracowania).

Zgłoszona pomoc na pokrycie kosztów produkcji została (tak jak w przypadku Niemiec) zweryfikowana przez Komisję Europejską pod kątem jej zgodności ze wszystkimi wymogami zawartymi w art. 3 ust. 1 decyzji Rady nr 2010/787. Komisja Europejska po przeprowadzeniu tego badania uznała, że przedmiotowa pomoc jest zgodna z treścią decyzji Rady nr 2010/787, a tym samym z unijnym rynkiem wewnętrznym.

Zgłoszona pomoc na pokrycie kosztów nadzwyczajnych została sprawdzona przez Komisję Europejską pod kątem jej zgodności z treścią art. 4 ust. 1 decyzji Rady nr 2010/787. W tym przypadku Komisja Europejska również uznała pomoc za zgodną z treścią przedmiotowej decyzji oraz zgodną z rynkiem wewnętrznym UE.

Kwoty przyznanej pomocy, o której mowa w art. 3 i 4 decyzji Rady nr 2010/787 zestawiono w tabelach poniżej:

⁶⁰ Źródło: http://www.minind.ro/anunturi/strategia_energetica_a_romaniei_2007_2020.pdf

⁶¹ Jest to wyjątek od przyznawania pomocy w formie bezpośredniej dotacji.

Tabela 7. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 dec. 2010/787 [tys. RON]

rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
pomoc z art. 3 dec. 2010/787	178 718	158 379	134 028	122 451	93 314	52 558	44 646	0	<u>784 094</u>

Tabela 8. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 4 dec. 2010/787 [tys. RON]

rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
pomoc z art. 4 dec. 2010/787	70 145	54 706	41 404	51 526	50 161	44 946	13 545	58 712	<u>385 145</u>

Tabela 9. Zestawienie całkowitej wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 i 4 dec. 2010/787

rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
całkowita kwota pomocy [tys. RON]	248 863	213 085	175 432	173 977	143 475	97 504	58 191	58 712	<u>1 169 239</u>
Wartość całkowitej pomocy [tys. PLN] ⁶²	234 777	201 024	165 503	164 130	135 354	91 985	54 897	55 389	<u>1 103 060</u>

⁶² Przeliczenie własne na podstawie kursu NBP z dn. 30.04.2014, 1 RON = 0,9434

Ad. 3.

W dniu 23 stycznia 2013 r. Komisja Europejska wydała decyzję⁶³ C(2013) 104, w której wyraziła zgodę na notyfikowaną przez władze węgierskie pomoc SA.33861 na zamykanie kopalń węgla kamiennego na Węgrzech.

Poprzez zastosowanie elektronicznego zgłoszenia z dnia 20 listopada 2012 r., zarejestrowanego przez służby Komisji Europejskiej w tym samym dniu, władze węgierskie notyfikowały pomoc państwa wypełniając tym samym zobowiązanie nałożone na państwa członkowskie art. 108 ust. 3 TFUE. Środek ten zakładał finansowanie zamknięcia kopalni Mårkushegy. Zgłoszenie zostało następnie uzupełnione, na wniosek Komisji Europejskiej z dnia 5 grudnia 2012 r., pismem z dnia 6 grudnia 2012 r.

Beneficjentem pomocy jest spółka będąca właścicielem kopalni tj. elektrownia Vértes Power Plan Ltd. Udzielenie pomocy ma za zadanie umożliwić **zamknięcie kopalni z końcem roku 2014** oraz pokryć straty działalności kopalni w latach **2011-2014** zgodnie z treścią decyzji Rady nr 2010/787. Celem omawianego środka jest również pokrycie kosztów nadzwyczajnych kopalni poniesionych w latach **2012-2018** wynikających z jej zamknięcia. Dotyczy to kosztów kopalni zarówno sprzed zamknięcia jak i po jej likwidacji. W szczególności mowa jest o kosztach związanych ze zwolnieniami personelu. W latach 2011-2017 zostanie zwolnionych w sumie 717 zatrudnionych. Najwięcej, bo 625, pracowników zostanie pozbawionych pracy w 2015 r.

Organem odpowiedzialnym za przyznanie notyfikowanej pomocy jest *Ministry of National Development* (Minister Rozwoju Państwowego). Finansowana jest ona z budżetu państwa, a przyznawana jest co do zasady w formie bezpośrednich dotacji.

Pomoc SA.33861 udzielona jest na:

1. **pokrycie kosztów produkcji** – tj. na wyrównanie różnicy między bieżącymi kosztami produkcji a dochodami uzyskiwanymi z zamykanej kopalni, np. kosztów materiałów, pracy, obsługi kapitału obrotowego, kosztów ogólnych;
2. **pokrycie kosztów nadzwyczajnych** – tj. kosztów wynikających z zamknięcia zagrożonej kopalni, niezwiązanych z bieżącą produkcją, np. kosztów przeznaczanych na pracowników, którzy utracili/utracą pracę, kosztów szkoleń dla pracowników, kosztów dostarczania bezpłatnego węgla pracownikom⁶⁴, kosztów wynikających z przepisów administracyjnych, podatkowych oraz

⁶³ Nie jest to decyzja w rozumieniu art. 288 TFUE (akt ustawodawczy), tylko jest to akt administracyjny Komisji o charakterze indywidualnym i konkretnym przyjmujący postać decyzji.

⁶⁴ Jest to wyjątek od przyznawania pomocy w formie pośredniej dotacji.

prawnych specyficznych dla sektora węgla, kosztów rekultywacji gruntu czy dodatkowych kosztów bezpieczeństwa.

Pomoc przeznaczona na pokrycie kosztów produkcji omówiona jest w **art. 3 decyzji Rady nr 2010/787**, natomiast pomoc przeznaczona na pokrycie kosztów nadzwyczajnych w **art. 4 decyzji Rady nr 2010/787** (treść przepisów opisana została w rozdziale II pkt 6 niniejszego opracowania).

Analogicznie do procedur opisanych powyżej, Komisja Europejska zweryfikowała zgłoszoną pomoc na pokrycie kosztów produkcji pod kątem jej zgodności z wymogami zawartymi w art. 3 ust. 1 decyzji Rady nr 2010/787. Po przeprowadzeniu tego badania uznała, że przedmiotowa pomoc jest zgodna z treścią decyzji Rady nr 2010/787, a tym samym uznała, że jest ona zgodna z rynkiem wewnętrznym UE.

Zgłoszona pomoc na pokrycie kosztów nadzwyczajnych została zweryfikowana przez Komisję Europejską, tym razem, pod kątem jej zgodności z treścią art. 4 ust. 1 decyzji Rady nr 2010/787. Komisja Europejska uznała pomoc za tożsamą z treścią przedmiotowej decyzji, a tym samym stwierdziła, że jest ona zgodna z unijnym rynkiem wewnętrznym.

Kwoty przyznanej pomocy, o której mowa w art. 3 i 4 decyzji Rady nr 2010/787 zestawiono w tabelach poniżej:

Tabela 10. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 dec. 2010/787 [tys. HUF]

Wyszczególnienie / rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
pomoc z art. 3 dec. 2010/787	6 462 992	6 493 176	4 847 244	4 847 244	0	0	0	0	<u>22 650 659</u>

Tabela 11. Zestawienie wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 4 dec. 2010/787 [tys. HUF]

Wyszczególnienie / rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
pomoc z art. 4 dec. 2010/787	0	527 738	474 338	2 325 591	10 009 696	3 195 340	1 529 523	1 534 526	<u>19 596 755</u>

Tabela 12. Zestawienie całkowitej wartości udzielonej i planowanej do udzielenie pomocy zgodnie z art. 3 i 4 dec. 2010/787

rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SUMA
całkowita kwota pomocy (w tys. HUF)	6 462 992	7 020 914	5 321 582	7 172 835	10 000 696	3 195 341	1 529 523	1 534 527	<u>42 247 412</u>
Wartość całkowitej pomocy [tys. PLN] ⁶⁵	88 181	95 793	72 608	97 866	136 449	43 597	20 869	20 937	<u>576 424</u>

⁶⁵ Przeliczenie własne na podstawie kursu NBP z dn. 30.04.2014, 100 HUF = 1,3644

Załącznik 6 Zestawienie szczegółowe kierunków udzielania pomocy finansowej w ramach programu pt. Pomoc państwa dla sektora górnictwa węgla kamiennego w latach 2011–2015

Wyszczególnienie	Wielkość pomocy publicznej dla spółek węglowych w danym roku [tys. PLN]					
	2011	2012	2013	2014	2015	razem:
Szkody górnicze	10 241,00	11 000,00	12 500,00	11 890,00	10 590,00	56 221,00
Renty wyrównawcze	7 950,00	7 950,00	7 900,00	8 000,00	8 100,00	39 900,00
Prawo do bezpłatnego węgla	12 877,80	13 500,00	13 500,00	14 880,10	14 966,30	69 724,20
Wartość pomocy ogółem	31 068,80	32 450,00	33 900,00	34 770,10	33 656,30	165 845,20
Wyszczególnienie	Wielkość pomocy dla SRK danym roku [tys. PLN]					
	2011	2012	2013	2014	2015	razem:
Renty wyrównawcze	15 500,00	15 810,00	17 000,10	17 968,60	18 587,90	84 866,60
Prawo do bezpłatnego węgla	26 425,00	28 835,00	31 094,00	36 634,60	8 100,00	131 088,60
Działania likwidacyjne	26 749,20	28 000,00	31 481,10	33 013,70	33 434,20	152 678,20
Zabezpieczanie kopalń przed zagrożeniem wodnym	200 000,00	200 000,00	199 650,10	196 240,60	199 980,10	995 870,80
Szkody górnicze	12 100,00	13 230,00	14 065,80	4 719,40	2 307,90	46 423,10
NFOSiGW - zwolnienia	2 600,00	2 700,00	2 800,00	2 800,00	2 800,00	13 700,00
NFOSiGW - dotacja	15 412,00	36 405,90	24 598,20	5 414,80	3 868,70	85 699,60
PFRON zwolnienia z wpłaty	793,80	808,70	853,30	870,90	887,60	4 214,30
Wartość pomocy ogółem	299 580,00	325 789,60	321 542,60	297 662,60	269 966,40	1 514 541,20
Wyszczególnienie	Wartość ekwiwalentów pieniężnych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla w danym roku [tys. PLN]					
	2011	2012	2013	2014	2015	razem:
Wartość ekwiwalentów finansowych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla	127 000,00	135 000,00	142 000,00	165 155,90	178 008,00	747 163,90

Źródło: Decyzja Rady z dnia 23.11.2011 SA.33013 (11/N) Pomoc państwa dla sektora górnictwa węgla kamiennego w latach 2011–2015